

JEDZIEMY DO WÓD W...

Biuletyn informacyjny nr 2/2016
Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP

ISSN 1427-0900

JEDZIEMY DO WÓD W...

Stowarzyszenie
Gmin
Uzdrowiskowych RP

Biuletyn informacyjny nr 2/2016

Rada Naukowa czasopisma naukowego „Jedziemy do wód w ...”:

1. **prof. dr hab. Andrzej Rapacz** – Katedra Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną, UE we Wrocławiu,
2. **prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Węclawowicz-Bilska** – Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej,
3. **prof. dr hab. Marek Zdebel** – Katedra Prawa Finansowego Uniwersytetu Śląskiego,
4. **prof. dr hab. Janusz Szopa** – Katedra Rekreacji AWF Katowice,
5. **dr Tadeusz Burzyński** – Wydział Turystyki i Promocji Zdrowia GWSH Katowice, Instytut Turystyki w Krakowie,
6. **dr Diana Dryglas** – Katedra Geologii Ogólnej i Geoturystyki, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza Kraków
7. **prof. nadzw. dr hab. Andrzej Hadzik** – Katedra Turystyki AWF Katowice, Wyższa Szkoła Bankowa w Chorzowie
8. **prof. nadzw. dr hab. Tomasz Wołowicz** – Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie
9. **Dr. Janka Zálešáková** – St. Elisabeth University, Bratislava, (Słowacja)

Recenzenci czasopisma naukowego „Jedziemy do wód w ...”:

1. **dr hab. n. med. prof. nadzw. Włodzisław Kuliński** – Wydział Nauk o Zdrowiu UJK w Kielcach, Zakład Medycyny Fizykalnej UM w Łodzi,
2. **prof. dr hab. Bogusław Sawicki** – Katedra Turystyki i Rekreacji, UP w Lublinie,
3. **dr hab. inż. Marek Doktor** – Katedra Geologii Ogólnej i Geoturystyki AGH, Kraków.
4. **prof. zw. dr hab. Janusz Soboń** – Akademia Morska w Szczecinie
5. **prof. nadz. dr hab. inż. Paweł Żukowski** – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim
6. **prof. zw. dr hab. Marian Malicki** - Uniwersytet Szczeciński, Zamiejscowy Wydział Społeczno-Ekonomiczny w Gorzowie Wielkopolskim

Redakcja czasopisma naukowego „Jedziemy do wód w ...”:

1. Redaktor naczelny – **prof. dr hab. Bogusław Sawicki**
2. Redaktor językowy – **mgr Wojciech Fułek**
3. Redaktor tematyczny – **dr Jan Golba**
4. Sekretarz redakcji – **Iwona Drozd**

Biuletyn wydany przez:

Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP
33-380 Krynica-Zdrój, ul. Czarny Potok 27/24
tel. 18 477 74 50, fax 18 477 74 51
ISSN 1427-0900

www.sgurp.pl
e-mail: biuro@sgurp.pl

Fotografie:

Archiwum SGU RP
Archiwa UM Gmin Członkowskich
Fotografia na okładce: Kanał Augustowski

Skład i łamanie:

Angelina Dranka

Druk:

Wydawnictwo i Drukarnia NOVA SANDEC
33-300 Nowy Sącz, ul. Lwowska 143
tel./fax 18 547 45 45, tel. 18 441 02 88
e-mail: biuro@novasandec.pl
www.novasandec.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	5
------------------	---

Z ŻYCIA SGU RP

Walne Zebranie SGU RP w Ciechocinku (I. Drozd)	7
Weryfikacja wniosków aplikacyjnych w I edycji konkursu EKO HESTIA SPA (I. Drozd, W.Fułek)	15
Gminy członkowskie w „Rankingu wykorzystania środków z UE w latach 2010-2014” czasopisma „Wspólnota” (I. Drozd).....	27
Ogólnopolska konferencja na temat poprawy stanu jakości powietrza w Polsce „Błękitny Węgiel” w Jedlinie Zdroju	31

PREZENTACJA GMIN CZŁONKOWSKICH SGU RP

Jaworze	33
Augustów.....	37

PROMOCJA

Przedruk z MG FAKTY.....	41
--------------------------	----

REFERATY

Metody i techniki leczenia uzdrowiskowego. (prof. dr hab. Bogusław Sawicki, Katedra Turystyki i Rekreacji, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie)	43
Zarys historii uzdrowiska na Sławinku w Lublinie. (prof. dr hab. Bogusław Sawicki, Katedra Turystyki i Rekreacji, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie)	51

Od Redakcji

Witamy serdecznie wszystkich Czytelników, oddając do rąk Państwa kolejny numer czasopisma naukowego Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP „Jedziemy do wód w...”

Niniejszy numer czasopisma rozpoczynamy od przedstawienia sprawozdania z Walnego Zebrania Członków SGU RP w Ciechocinku. Obrady zostały zdominowane przez zagadnienia nurtujące środowiska samorządowe już od kilku miesięcy. Brak odpowiednich przepisów uniemożliwia gminom uzdrawiskowym przeprowadzenie procesu związanego z udowodnieniem przez gminy stanu czystości powietrza w uzdrawiskach.

Zachęcamy Państwa do zapoznania się z relacjami z przeprowadzonych na terenie gmin uczestniczących w I edycji konkursu EKO HESTIA SPA weryfikacji wniosków aplikacyjnych. Zakres i rozmach zrealizowanych inwestycji oraz działań proekologicznych przeprowadzonych na terenie wizytowanych gmin zaskoczył nawet przedstawicieli Komisji Konkursowej.

Tradycyjnie ostatnia część czasopisma naukowego „Jedziemy do wód w...” przeznaczona jest na referaty związane z tematyką uzdrawiskową. W bieżącym numerze referaty dotyczą metod i technik leczenia uzdrawiskowego oraz historii zapomnianego uzdrawiska na Sławinku w Lublinie.

Iwona Drozd

Kierownik Biura SGU RP

Z ŻYCIA SGU RP

Walne Zebranie SGU RP w Ciechocinku

Dnia 2 czerwca 2016r. do Ciechocinka na **Zwyczajne Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP** przybyli delegaci miast i gmin uzdrowiskowych z całej Polski.

Głównym celem spotkania było przedstawienie sprawozdań Zarządu SGU RP za poprzedni rok działalności oraz omówienie bieżących spraw związanych z działalnością i funkcjonowaniem gmin uzdrowiskowych.

Coroczne spotkanie delegatów stowarzyszenia otworzył **Jan Golba** - Prezes Zarządu SGU RP. Burmistrz Muszyny powitał obecnych na spotkaniu wójtów, burmistrzów, prezydentów, przedstawicieli miast i gmin uzdrowiskowych oraz zaproszonych gości. W spotkaniu udział wzięło 25 delegatów miast i gmin uzdrowiskowych z całego kraju.

W okresie sprawozdawczym Zarząd SGU RP funkcjonował w następującym składzie:

Jan Golba – Prezes Zarządu,

Leszek Dzierżewicz - V-ce Prezes,

Janusz Gromek - V-ce Prezes,

Wojciech Farbaniec - Członek Zarządu,

Jerzy Terlecki - Członek Zarządu.

Skład Komisji Rewizyjnej:

Mirosława Boduch – Przewodnicząca,

Małgorzata Małuch – Sekretarz

oraz członkowie:

Zbigniew Janeczek,

Grzegorz Niezgoda,

Adam Piątkowski.

Jan Golba - Prezes Zarządu w formie prezentacji zrelacjonował działalność stowarzyszenia za rok 2015. W drugiej części sprawozdania

zostały przedstawione zagrożenia związane z możliwością utraty statusu uzdrowiska przez gminy uzdrowskie w związku z brakiem odpowiednich uregulowań prawnych w tym zakresie. W wystąpieniu sprawozdawczym J. Golba - Prezes Zarządu SGU RP podkreślił, że jedną z ważniejszych kwestii podejmowanych w roku ubiegłym było systematyczne monitorowanie procesów legislacyjnych i podejmowanie działań zabezpieczających interesy gmin uzdrowskich w aktach prawnych odnoszących się do problematyki gmin uzdrowskich. W sprawach ważnych Zarząd SGU RP zlecał przygotowanie opinii prawnych i opracowanie wniosków dot. niekorzystnych zmian w przepisach, w tym: opinia prawna w sprawie podatku od nieruchomości, wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie podatku od nieruchomości, opinia prawna w sprawie odróżnienia nazewnictwa szpitala od szpitala uzdrowskiego oraz opłaty uzdrowskiej, analiza prawna i propozycje legislacyjne dot. aktualizacji operatów uzdrowskich (badania w zakresie stanu czystości powietrza w uzdrowsku – PMŚ). Zarząd SGU RP podejmował szereg działań informacyjnych, wyjaśniających i prawnych w przypadku naruszenia interesów gmin uzdrowskich i uzdrowsk. Wśród najważniejszych znalazły się, takie jak: kontynuacja współpracy z portalem internetowym portalsamorzadowy.pl; liczne pisma skierowane do Ministra Zdrowia oraz Ministra Środowiska;

prezentacje gmin uzdrowskich oraz publikacje na temat uzdrowsk w „Poradniku Kuracjusza” i „Gazecie Kuracjusza”; udział w konferencjach i sympozjach poświęconych problematyce uzdrowskiej; aktywny udział przedstawicieli Zarządu w ważnych dla gmin wydarzeniach lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich. Liczne wywiady telewizyjne i prasowe w których podejmowano problematykę uzdrowsk i gmin uzdrowskich (Gazeta Prawna, Gazeta Podatkowa, Dziennik „Rzeczpospolita”, Gazeta Wyborcza, MG Fakty).

Zarząd SGU RP kilkakrotnie występował do instytucji rządowych, w tym: Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Środowiska, Premiera RP, NFOŚiGW, Ministra Administracji i Cyfryzacji. Wystąpienia dot. m.in.: konieczności wprowadzenia zmian w zakresie badań oceny powietrza w strefach w celu uniknięcia problemów związanych z aktualizacją operatów uzdrowskich oraz interpretacji przepisów rozporządzenia dot. świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia uzdrowskiego oraz zmian w tym rozporządzeniu. Zwrócono uwagę na konieczność wprowadzenia zmian w art. 17 ust.2 pkt.2 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych w zakresie odnoszącym się do pobierania opłaty uzdrowskiej od osób przebywających w szpitalach uzdrowskich. Podkreślono konieczności dokonania zmian prawnych oraz stworzenia programów finansowych dla poprawy

Przywitanie uczestników Walnego Zebrania SGU RP przez Jana Golbę - Prezesa Zarządu

jakości powietrza; zwrócenia uwagi na problem prawny dot. aktualizacji operatów uzdrowiskowych w kwestii potwierdzania właściwości leczniczych klimatu w uzdrowiskach w oparciu o dane z Państwowego Monitoringu Środowiska. Szczególnie wskazano na konieczności utworzenia sieci stacji monitorujących stan zanieczyszczenia powietrza w uzdrowiskach poprzez lokalizację stacji pomiarowych we wszystkich uzdrowiskach. Zarząd SGU RP opowiedział się także za utrzymaniem integralności Gminy Supraśl.

SGU RP stale zabiega o wsparcie Rządu i władz regionalnych dla realizacji programu aktywizacji gmin uzdrowiskowych. Wystąpienia SGU RP do Rządu i Urzędów Marszałkowskich o ujęcie w programach unijnych środków na turystykę uzdrowiskową

i rozwój gmin uzdrowiskowych przyniosły wymierne korzyści. Współpracujemy z POT i PARP przy realizacji projektu „Wsparcie MŚP w promocji marek produktowych – Go to Brand”. Zarząd stowarzyszenia ponowił wnioski w sprawie stworzenia pilotażowego programu OZE dla uzdrowisk obejmującego: zespoły baterii fotowoltaicznych, kolektory słoneczne, lampy hybrydowe do oświetlenia ulicznego, małe elektrownie wiatrowe przydomowe i na obiektach użyteczności publicznej; utworzenia sieci stacji monitorujących stan zanieczyszczenia powietrza w uzdrowiskach poprzez lokalizację stacji pomiarowych we wszystkich uzdrowiskach. Kolejny raz wystosowano pismo do Ministra Środowiska w sprawie objęcia opłatą eksploatacyjną zwykłych wód głębinowych wykorzystywanych do produkcji

wody mineralnej i napoi oraz podwyższenia opłaty eksploatacyjnej.

SGU RP współpracuje z innymi organizacjami uzdrowiskowymi takimi jak: Stowarzyszenie Unia Uzdrowisk Polskich, Izba Gospodarcza „Uzdrowiska Polskie”, Krajowa Izba Gospodarcza „Przemysł Rozlewniczy” w sprawach dotyczących gmin uzdrowiskowych i uzdrowisk. Wzajemna współpraca polega na organizacji wspólnych spotkań, kongresów i konferencji, wspieraniu inicjatyw poszczególnych organizacji w sytuacjach zagrożenia interesów podmiotów uzdrowiskowych i gmin uzdrowiskowych oraz współpracy na rzecz promocji uzdrowisk, m.in. w ramach Konsorcjum „Zdrowie i Uroda”.

Istotnym punktem działania stowarzyszenia jest rozpowszechnianie wiedzy i informacji o tematyce uzdrowiskowej. W 2015r. wydano 4 numery czasopisma naukowego „Jedziemy do wód w ...”. Czasopismo wydawane jest od 1993 r. Redaktorem naczelnym biuletynu był mgr inż. Piotr Iwański (pełniący wówczas funkcję członka Zarządu SGU RP), honorowy członek SGU RP. W 1993r. po raz pierwszy został wydany specjalny numer biuletynu dla posłów, senatorów, członków rządu w nakładzie 600 egz. „Jedziemy do wód...” zawiera informacje z zakresu szeroko rozumianej turystyki i turystyki uzdrowiskowej, obejmującej zagadnienia z wielu dziedzin nauki

Wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań geoinformatycznych w zakresie ochrony środowiska w gminach uzdrowiskowych w wystąpieniu Rafała Szczerba (INSPE-PROJEKT Sp. z o.o.)

takich jak: prawo, ekonomia i ekonomika, marketing, reklama, zarządzanie, geografia, geologia, psychologia, filozofia, socjologia i inne. Wszystkie artykuły naukowe publikowane w czasopiśmie są recenzowane przez dwóch niezależnych recenzentów. Redakcję czasopisma stanowią: Redaktor naczelny - prof. dr hab. Bogusław Sawicki; Redaktor językowy - mgr Wojciech Fułek; Redaktor tematyczny - dr Jan Golba; Sekretarz redakcji - Iwona Drozd.

Członkowie Zarządu SGU RP uczestniczą w wielu spotkaniach i konferencjach o tematyce samorządowej, turystycznej i uzdrowiskowej. Jest to bardzo istotne, gdyż zwracamy uwagę na problematykę samorządową i uzdrowiskową. Przedstawiciele SGU RP uczestniczą w targach i wystawach krajowych oraz spotkaniach międzynarodowych prezentując wszystkie gminy uzdrowiskowe zrzeszone w Stowarzyszeniu. Zarząd SGU RP udziela licznych wywiadów prasowych, radiowych i telewizyjnych dot. problematyki uzdrowiskowej. Przedstawiciele Zarządu SGU RP bardzo często występują w roli prelegentów, moderatorów czy ekspertów na sympozjach, konferencjach i spotkaniach. Warto wspomnieć o udziale w międzynarodowej konferencji „Uzdrowiska medyczne – jako ważny czynnik w rozwoju regionu i poprawy zdrowia ludności” zorganizowanej w słowackim uzdrowisku Piestany (Słowacja) oraz konferencji na temat poprawy stanu jakości powietrza w Polsce „Błękitny Węgiel”, która odbyła się w Jedlinie-Zdroju.

Od kilku lat SGU RP uczestniczy w pracach nad reaktywacją uzdrowiska Latoszyn. W 2011 r. Latoszyn uzyskał status obszaru ochrony uzdrowiskowej. Obecnie trwają prace związane z rozwojem funkcji i oferty uzdrowiskowo-turystycznej. Od kilku lat zaobserwować można zwiększanie się ilość samorządów zabiegających o uzyskanie statusu uzdrowiska: Zaklików (uzdrowisko Lipa), Kamienica (uzdrowisko Szczawa), Kłodawa, Ciężkowice, Czarny Dunajec, Frombork, Skierniewice, Mielno, Pokój (woj. opolskie), Bircza, Moszna, Trzebnica, Miłomłyn (warmińsko-mazurskie), Łagów, Krynica Morska, Lidzbark Warmiński, Kazimierza Wielka, Krzeszowice, Krościenko.

W 2015 roku SGU RP było organizatorem XX Kongresu Europejskiego Związku Uzdrowisk w Sopocie oraz XXIV Kongresu Uzdrowisk Polskich w Inowrocławiu. W latach 2013-2015 stowarzyszenie realizowało międzynarodowy projekt „Uzdrowiska i wellness w przestrzeni wyszehradzkiej – portal on line”, prezentacja gmin uzdrowiskowych w czasopismach branżowych „Gazeta Kuracjusza” i „Poradnik Kuracjusza”. Zarząd SGU RP podejmował także działania mające na celu pozyskiwanie przez gminy i podmioty uzdrowiskowe środków pomocowych na realizację infrastruktury uzdrowiskowej, turystycznej i rekreacyjno-sportowej.

Z dużym zainteresowaniem gmin członkowskich stowarzyszenia spotkała się nowa inicjatywa SGU RP i Grupy ERGO Hestia z Sopotu.

W 2015 r. wystartowała pierwsza edycja Konkursu „EKO HESTIA SPA”. W I edycji konkursu udział bierze 11 gmin uzdrowiskowych z całego kraju. Są to: Konstancin-Jeziorna, Busko-Zdrój, Inowrocław, Krynica-Zdrój, Nałęczów, Rabka-Zdrój, Sękowa, Solec-Zdrój, Sopot, Szczawnica i Uniejów.

Nagrodą w konkursie jest kwota 100 000 PLN ufundowana przez Grupę ERGO Hestia.

Jan Golba – Prezes Zarządu SGU RP zwrócił uwagę na narastające, niepokojące negatywne zjawiska w odniesieniu do uzdrowisk i gmin uzdrowiskowych. Pojawiające się próby deprecjonowania znaczenia i pozycji polskich uzdrowisk powodują, że wypracowany przez lata dobry wizerunek powszechnie rozpoznawalnej marki polskiego produktu uzdrowiskowego jest podważany. Przykładem tego typu działań jest akcja propagandowa Fundacji Client Earth o zanieczyszczeniu powietrza we wszystkich polskich uzdrowiskach. Podany do publicznej wiadomości tendencyjny raport fundacji „(O)cena powietrza w Polsce” oraz bezkrytyczne powtarzanie opinii przez stacje telewizyjne, gazety i portale internetowe spowodowały, że w wielu miejscowościach uzdrowiskowych zanotowano spadki w ilości turystów odwiedzających uzdrowiska.

Kolejnym, trudnym i niezwykle istotnym do rozwiązania dla gmin uzdrowiskowych jest problem związany z udowodnieniem jakości czystego powietrza na terenie gmin uzdro-

wiskowych. W szczególności dotyczy on możliwości potwierdzania stanu powietrza na terenie gminy, zakresu badań niezbędnych dla potwierdzenia właściwości leczniczych klimatu, oraz kryteriów oceny tych właściwości. Istotą całego problemu jest Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dn. 13.08.2006r. Zgodnie z tym rozporządzeniem oceny właściwości leczniczych klimatu dokonuje się na podstawie udokumentowanych badań z co najmniej ostatnich 3 lat poprzedzających złożenie wniosku o potwierdzenie właściwości leczniczych. Oznacza to, że badania na potrzeby operatorów uzdrowiskowych w poszczególnych gminach uzdrowiskowych powinny już się rozpocząć. Do zakresu niezbędnych badań w celu oceny stanu sanitarnego powietrza Minister Zdrowia zaliczył m.in. określenie zanieczyszczenia powietrza, poprzez ocenę poziomów stężeń składników szkodliwych. Minister zrezygnował jednak z samodzielnego uregulowania sposobu, w jaki ma nastąpić ocena poziomów stężeń; zamiast tego odwołał się do rozporządzeń wydanych przez Ministra Środowiska w roku 2002r. Rozporządzenia MŚ z 2002 r., do których odsyła Rozporządzenie MZ, utraciły moc obowiązującą w 2008 r. w związku z wydaniem przez Ministra Środowiska nowych rozporządzeń regulujących tę samą materię. Także rozporządzenia z 2008r. już nie obowiązują, gdyż zostały zastąpione przez kolejne rozporządzenia z roku 2012. W chwili obecnej nie ma rozporządzenia na podstawie którego gminy

uzdrowiskowe mogą przeprowadzić te badania. Istotą całego problemu jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13.09.2012r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (lokalizacja punktów pomiarowych) oraz Ustawa – Prawo ochrony środowiska (PMŚ, strefy, metody szacowania – modelowanie matematyczne). W roku 2006 były 362 strefy, w 2008 roku 170 strefy, w roku 2014 powstało 46 stref pomiarowych.

Na podstawie obowiązujących uregulowań wysnuwany bywa wniosek, że wyłącznym źródłem ustaleń na temat czystości powietrza w uzdrowiskach na potrzeby operatu uzdrowiskowego mogą być dane pochodzące z państwowego monitoringu środowiska. Przyjęcie powyższego wniosku za prawidłowy może powodować niezwykle dotkliwe konsekwencje dla uzdrowisk, łącznie z niemożliwością udowodnienia czystości powietrza w uzdrowisku. Podstawową metodą oceny poziomu substancji w powietrzu, w ramach państwowego monitoringu środowiska, są pomiary wykonywane w stacjach pomiarowych Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska. Z uwagi na ograniczenia finansowe, a także generalne cele jakim służy państwowy monitoring środowiska, stacje pomiarowe są rozmieszczane w dużym rozproszeniu.

W przypadku braku odpowiedniej nowelizacji rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13.04.2006r. w sprawie zakresu

badan niezbędnych do ustalania Właściwości leczniczych ...(...) niemożliwe będzie ustalenie stanu powietrza w uzdrowisku. Stan powietrza w uzdrowisku ustalony zostanie w strefie, a jak wynika z raportu GIOŚ wszystkie uzdrowiska leżą w strefach, gdzie normy zanieczyszczeń powietrza zostały przekroczone. To spowoduje, że niezbędne będzie wdrożenie procedury pozbawienia statusu uzdrowiska praktycznie każdej miejscowości uzdrowiskowej. Skutki takiego działania nie są trudne do przewidzenia.

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zapewniają gminom wystarczających narzędzi do udowodnienia, że powietrze w polskich uzdrowiskach jest odpowiednio czyste. Opisany stan rzeczy jest trudny do zaakceptowania, zważywszy na to, jak poważne konsekwencje dla gminy może mieć zakwestionowanie poprawności badań. Jeżeli gmina nie spełni jednego z warunków o których mowa w art. 34 ustawy uzdrowiskowej np. nie wykaże właściwości leczniczych klimatu, może stracić status uzdrowiska.

Utrata statusu uzdrowiska to np. brak możliwości kontraktacji uzdrowiskowych usług leczniczych z NFZ; utrata setek, a w niektórych gminach tysiący miejsc pracy; znaczące obniżenie wpływów podatkowych do budżetu gminy (PIT, CIT); utrata wpływów z opłaty uzdrowiskowej; utrata wpływów z subwencji uzdrowiskowej; obniżenie standardu życia mieszkańców gminy; zahamowanie

rozwoju branż pokrewnych (gastro-
nomia, transport, handel itp.); nega-
tywne skutki społeczne związane
z likwidacją istotnej dla funkcyjono-
wania gminy branży.

Na zakończenie sprawozdania
Jan Golba – Prezes Zarządu SGU
RP podziękował członkom Zarządu
za współpracę w minionym okresie
sprawozdawczym. Jednocześnie
w imieniu całego Zarządu złożył
podziękowania wszystkim włodar-
zom i przedstawicielom gmin
członkowskich za pomoc i wsparcie
w realizacji zadań i celów Stowarzy-
szenia Gmin Uzdrowiskowych RP.

Kolejnym punktem spotkania
było przedstawienie przez Mirosławę
Boduch – Przewodniczącą Komisji
Rewizyjnej SGU RP sprawozdania
z kontroli działalności Zarządu SGU
RP za 2015r. Komisja Rewizyjna SGU
RP pozytywnie oceniła działalność
Zarządu w zakresie realizacji zapi-
sów zarówno Statutu jak i uchwały
programowej przyjętej na Walnym
Zebraniu w Krynicy-Zdroju w dniu
26.02.2015 r. Doceniono zaangażo-
wanie Zarządu SGU RP w pozyski-

wanie nowych gmin członkowskich
do Stowarzyszenia oraz aktywność
w Europejskim Związku Uzdrowisk,
w tym organizację jubileuszowego
Kongresu EZU w Sopocie.

Gościnnie na Zebraniu wystąpili:
Krzysztof Luszowiecki, Prezes Zarzą-
du INSPE-PROJEKT Sp.z o.o.oraz Rafał
Szczerba - Kierownik Działu marke-
tingu i sprzedaży INSPE-PROJEKT Sp.
z o.o., którzy przedstawili prezentację
na temat wykorzystania nowocze-
snych rozwiązań geoinformatycz-
nych w zakresie ochrony środowiska
w gminach uzdrowiskowych.

Coroczne spotkanie włodarzy
gmin uzdrowiskowych było okazją
do omówienia najistotniejszych dla
samorządów spraw dot. m.in. konicz-
nej do przeprowadzenia nowelizacji
ustawy uzdrowiskowej oraz innych
aktów i likwidacja zapisów usta-
wowych blokujących rozwój gmin
uzdrowiskowych. W trakcie obrad
dyskutowano również nad bieżącą
działalnością stowarzyszenia, współ-
pracą samorządów w ramach SGU
RP oraz ważnymi dla miast i gmin
kwestiami uzdrowiskowymi.

Z ŻYCIA SGU RP

Weryfikacja wniosków aplikacyjnych w I edycji konkursu EKO HESTIA SPA

Konkurs EKO HESTIA SPA jest wspólną inicjatywą **Grupy ERGO Hestia** i **Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP**. Jedynym fundatorem nagrody w konkursie jest **Grupa ERGO Hestia**.

Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP zrzesza obecnie 36 gmin uzdrawiskowych (bądź pretendujących do uzyskania statusu uzdrawiska) położonych na terenie całego kraju.

Nagroda ta ma promować najciekawsze, związane z ekologią inwestycje i działania, zrealizowane na

terenie polskich uzdrawisk w latach 2010-2015, mające jednocześnie znaczący wpływ na ochronę środowiska naturalnego.

Do konkursu zgłoszenia przesłało aż 11 polskich uzdrawisk z 7 województw. Najwięcej zgłoszeń wpłynęło z województwa małopolskiego (Rabka-Zdrój, Szczawnica, Krynica-Zdrój i Sękowa), następnie z województwa świętokrzyskiego (Solec-Zdrój i Busko-Zdrój) i po jednym zgłoszeniu z województwa kujawsko-pomorskiego (Inowrocław), lubelskiego (Nałęczów), mazowieckiego (Konstancin-Jeziorna),

EKO HESTIA SPA

pomorskiego (Sopot) i łódzkiego (Uniejów).

Komisja Konkursowa EKO HESTIA SPA składa się z przedstawicieli Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, Grupy ERGO Hestia i Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP.

Wręczenie nagrody głównej w Konkursie EKO HESTIA SPA

Konstancin-Jeziorna stawia na ekologię!

Gmina Konstancin-Jeziorna, biorąc udział w I edycji Konkursu EKO HESTIA SPA, znalazła się w elitarnym gronie najbardziej pro-ekologicznych polskich uzdrowisk. W kwietniu Konstancin odwiedzili członkowie jury, spotykając się z samorządowymi władzami oraz urzędnikami odpowiedzialnymi za poszczególne inwestycje. W latach 2010-2015 na proekologiczne działania gmina Konstancin-Jeziorna przeznaczyła łącznie blisko 46 mln złotych, z tego aż 14, 5 mln to środki zewnętrzne, m.in. unijne. To imponująca kwota, która dowodzi jedno-

(100.000,- PLN), która będzie mogła być przeznaczona wyłącznie na dalsze działania, związane z ochroną środowiska, zaplanowano we wrześniu 2016r, z okazji jubileuszu 25-lecia Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP.

Poniżej przedstawiamy notatki z przeprowadzonych przez przedstawicieli Komisji Konkursowej (na terenie gmin uczestniczących w konkursie) weryfikacji zgłoszeń konkursowych.

Autorem tekstów i zarazem pomysłodawcą konkursu EKO HESTIA SPA jest Wojciech Fułek, zawodowo związany z Sopotkim Instytutem Ubezpieczeń, długoletni samorządowiec, wiceprezes ESPA, członek jury konkursu EKO HESTIA SPA, prywatnie pisarz i scenarzysta.

Iwona Drozd

cznie, jak ważną rolę przywiązuje się w jednym z najbardziej rozpoznawalnych polskich uzdrowisk do ochrony środowiska. Zwłaszcza, że inwestycje te są z reguły dosłownie ukryte pod ziemią, bowiem dotyczą przede wszystkim rozbudowy miejskiego systemu zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków. Pierwszy element tego ambitnego przedsięwzięcia polegał na rozbudowie miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej oraz objęciu całego obszaru Skolimowa Zachodniego tym systemem. Drugim elementem rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej jest znaczne zwiększenie łącznej długości rurociągów wodnych,

Konstancin-Jeziorna. Tężnia Solankowa.

w wyniku czego zostanie stworzona możliwość zaopatrzenia w „zdrową” wodę wszystkich posesji na terenie Skolimowa.

Osobiście jestem również pod dużym wrażeniem pozytywnej metamorfozy konstancińskiego parku zdrojowego oraz nowego centrum sztuki i kultury w pięknie odrestaurowanej „Hugonówce”. Konstancin-Jeziorna ciągle pięknieje, nie zapominając jednak o swojej historycznej tożsamości jako podstołecznego uzdrowiska i obowiązkach wobec natury.

Ekologiczne Busko-Zdrój

Kolejnym uzdrowiskiem, które zgłosiło swój akces do pierwszej edycji konkursu EKO HESTIA SPA, jest Busko-Zdrój w województwie świętokrzyskim, którego początki sięgają XII wieku. W herbie miejscowości

nieprzypadkowo znalazło się słońce, gdyż roczna ilość godzin słonecznych (1151) jest tu jedna z najwyższych w Polsce. To również stolica Poniżnia, wciąż stosunkowo krainy mało znanej, za to niezwykle atrakcyjnej turystycznie krajobrazowo i bogatej w kulturowe dziedzictwo. Znana podróżniczka i autorka wielu filmów oraz książek, Elżbieta Dzikowska napisała w jednej z nich: „że Busko Zdrój działa magicznie – wiadomo od dawna, a przynajmniej od 1836 roku, kiedy otwarto tu uzdrowisko z przepięknymi Łazienkami, zaprojektowanymi przez Henryka Marcyniego. Odtąd ściągają tu kuracjusze z całej Polski, i nie tylko, aby korzystać z miejscowych wód, a zwłaszcza cudotwórczych kąpeli siarczkowych”. Słońce, uwiecznione w herbie miasta, odgrywa również wyjątkowo ważną rolę w proekologicznych inwestycjach zgłoszonych do

Nowoczesny Skatepark w Busku-Zdroju, fot. D. Piwowarczyk

konkursu, związanych z instalacjami solarnymi oraz fotowoltaicznymi. W ramach projektu, współfinansowanego ze środków Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, wyposażono w baterie słoneczne 1665 domów mieszkalnych i miejską pływalnię, a park zdrojowy uzyskał oświetlenie z ogniw fotowoltaicznych. Cały program uzupełniono kompleksową modernizacją miejskiego oświetlenia ulic, wprowadzając blisko 5 tysięcy energooszczędnych lamp LED-owych. Koszt na 1 mieszkańca tych inwestycji to 695 zł. W ten sposób miasto uzyskało nie tylko duży zastrzyk energii z odnawialnych źródeł, ale i znaczne ograniczenie emisji CO². W całej gminie objętych zorganizowaną zbiórką odpadów jest 100%

gospodarstw domowych, z których ponad 85% prowadzi ich segregację. Zmodernizowano gminną oczyszczalnię ścieków, a w roku ubiegłym wybudowano słoneczną suszarnię osadu ściekowego. W najbliższym czasie planuje się też wprowadzenie niskoemisyjnego transportu miejskiego, stworzenie zintegrowanego systemu parkowania i programu rozbudowy ścieżek rowerowych oraz sieci rowerów miejskich. Prowadzi się również aktywną edukację ekologiczną i obywatelską, skierowaną bezpośrednio do dzieci i młodzieży, m.in. dotyczącą odnawialnych źródeł energii oraz segregacji i gospodarki odpadami komunalnymi. Na działania proekologiczne w latach 2010-2015 (które oceniane są w ramach konkursu) gmina Busko Zdrój prze-

Solec-Zdrój, Aleja aromaterapeutyczna

znaczyła łącznie ponad 43 mln zł, ze źródeł zewnętrznych uzyskując na ten cel aż 110 mln zł! Zapytaliśmy burmistrza Buska, Waldemara Sikorę na co przeznaczyłby 100 tys. zł nagrody, gdyby został głównym laureatem konkursu EKO HESTIA SPA (dla przypomnienia – organizowanym wspólnie przez Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP oraz Grupę ERGO Hestia). Okazało się, że kwota ta zostałaby wykorzystana jako tzw. wkład własny w kolejne projekty, związane z ochroną środowiska, m.in. dalszy rozwój terenów zieleni, utworzenie szlaku edukacji ekologicznej, „poprawę efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej” czy rozwój ekologicznego transportu. Odwiedzając Busko Zdrój po blisko 10 latach przerwy, byłem pod dużym wrażeniem wielu pozytywnych zmian w uzdrowisku, które w tym czasie tu zaszły. Większość z nich związana jest niewątpliwie z przyjętym prioryte-

tem ochrony środowiska i proekologicznymi inwestycjami i projektami, na które udało się uzyskać ogromne dofinansowanie zewnętrzne. Warto się o tym przekonać, odwiedzając to uzdrowisko na własną rękę, przy okazji korzystając z wielu uroków całego Ponidzia.

SOLEC ZDRÓJ w konkursie EKO HESTIA SPA

Solec Zdrój jest wciąż stosunkowo mało znaną miejscowością uzdrowiskową, zwłaszcza w porównaniu z takimi gigantami jak Kołobrzeg czy Ciechocinek. Pięknie położony w województwie świętokrzyskim, kilkadziesiąt kilometrów od Kielc czy Krakowa, od chwili powstania „Malinowego Zdroju” i Basenów Mineralnych wciąż przyciąga nowych kuracjuszy i turystów. Warto jednak przypomnieć, że do oficjalnego rejestru polskich uzdrowisk Solec został wpisany już w roku 1837, po

odkryciu tu leczniczych wód solanki siarczkowej. W II Rzeczypospolitej leczyli się tu i wypoczywali m.in. pianista i premier Ignacy Paderewski, twórca morskiej potęgi Gdyni – Eugeniusz Kwiatkowski czy aktor Aleksander Zelwerowicz. Władze gminy, pod wodzą prężnego wójta Adama Pałysa, już jakiś czas temu postawiły na ekologię i ochronę środowiska, doskonale zdając sobie sprawę, jak istotne to kierunki dla gminy uzdrowskiej. W stosunkowo skromnym budżecie gminy od roku 2010 do 2015 na działania i inwestycje o charakterze proekologicznym wydano łącznie aż 37 milionów złotych (to niemal ¼ wszystkich wydatków gminy w tym czasie!). W ramach tych środków m.in. kompleksowo rozbudowano i zmodernizowano sieci wodociągowe i sanitarne, zrealizowano tzw. wodociąg tranzytowy, nie zapominając o poprawie estetyki przestrzeni publicznej, tworząc w bezpośrednim otoczeniu uzdrowiska aleją aromaterapeutyczną. Solec-Zdrój opracował też własny plan gospodarki emisyjnej, modernizując oświetlenie uliczne (na lampy LED), przeprowadzając termomodernizację budynków użyteczności publicznej i wspomagając instalację kolejnych kolektorów słonecznych na domach prywatnych. Na terenie gminy mieszczą się też dwie oczyszczalnie ścieków wraz ze specjalnym modułem oczyszczania ścieków pokąpielowych, związanych z działalnością leczniczą i rehabilitacyjną. W poprzednim tekście namawiałem czytelników do wizyty w Busku-Zdroju, zatem mam nadzie-

ję, że już za kilka lat oba te świętokrzyskie uzdrowiska połączy planowana edukacyjna ścieżka rowerowa o długości prawie 20 kilometrów. Planowane trasy rowerowe przebiegać będą przez chronione tereny Natura 2000. Warto będzie zatem w ten ekologiczny sposób odwiedzić również sąsiednie miejscowości, stanowiące niewątpliwie atrakcje turystyczne – Pińczów, Pacanów czy Nowy Korczyn. Obie te miejscowości na równych prawach uczestniczą też w konkursie EKO HESTIA SPA, promującym i wspierającym wszelkie działania, związane z ochroną środowiska w polskich uzdrowiskach. Ale ich urok, możliwości, piękne położenie i liczne atrakcje każdy z czytelników musi już odkrywać na własną rękę. Do czego serdecznie namawiam!

Nałęczów. Uzdrowisko z historią

Już na początku XIX wieku odkryto lecznicze właściwości nałęczowskich wód, a uzdrowisko Nałęczów powstało w roku 1878 roku jako dzieło lekarzy sybiraków. Ówczesnym właścicielem dóbr nałęczowskich był hrabia Michał Górski, który stworzył z tego miejsca ważny ośrodek leczniczy, który tętnił życiem kulturalnym oraz miasto-ogród, które upodobali sobie polscy kuracjusze. Nieprzypadkowo Nałęczów wybierali na miejsce swojego pobytu tak znani wówczas pisarze, jak Stefan Żeromski, Bolesław Prus czy Henryk Sienkiewicz. Może dlatego dzisiaj funkcję burmistrza pełni tu również artysta, dyplomowany grafik po Akademii Sztuk Pięknych, Andrzej

Nałęczów. Majówka z Panem Prusem.

Ćwiek. Do konkursu w którym ocenia się najbardziej proekologiczne inwestycje w polskich uzdrowiskach, zgłosił on kompleksowe działania na rzecz ochrony środowiska, polegające m.in. na modernizacji i przebudowie miejskiej oczyszczalni ścieków w postaci wysoko efektywnego procesu osadu czynnego, rozbudowie sieci kanalizacji sanitarnej na terenie całej gminy, remoncie ujęć wody i przepompowni. Te inwestycje są oczywiście mniej spektakularne od wielkich budowli, bo duża ich część ukryta jest przecież pod ziemią. Ogromne wrażenie robi jednak zaplanowana etapowo rewitalizacja centrum Nałęczowa, dzięki której już powstały nowe, atrakcyjne i ogólnodostępne tereny zielone i parkowe. Skalę realizowanych przedsięwzięć proekologicznych i ogromne zaangażowanie inwestycyjne miasta

w latach 2010-2015 (bo te właśnie podlegają ocenie konkursowej) doskonale można ocenić, analizując dane budżetowe i finansowe Nałęczowa. Przez 5 kolejnych lat uzdrowisko wydatkowało bowiem na te cele łącznie blisko 32 mln zł (z tego ponad 50% pochodziło z pozyskanych środków zewnętrznych), przy rocznym budżecie samorządu z reguły nie przekraczającym kwoty 30 mln! Nałęczów nie ogranicza się jednak do aktywności inwestycyjnej, prowadząc szeroko zakrojoną edukację ekologiczną dla dzieci i młodzieży oraz cykliczne programy do różnych grup mieszkańców, propagujące zdrowy styl życia i ochronę środowiska naturalnego. To m.in. liczne konkursy („Najpiękniejszy ogródek”, akcje wspólnego sprzątnięcia terenów publicznych, festyny, przegląd

piosenki ekologicznej, „EKO ferie” itp. W efekcie ponad 98% mieszkańców segreguje dziś śmieci, a samorząd przygotowuje się do kolejnego etapu swojej aktywności proekologicznej, przygotowując kolejne projekty związane z odnawialnymi źródłami energii – bateriami fotowoltaicznymi i solarnymi, ale także pompami ciepła oraz wykorzystaniem biomasy. Te projekt skierowane będą zarówno bezpośrednio do odbiorców indywidualnych, jak i podmiotów gospodarczych.

Nałęczów to dziś jedyne w Polsce uzdrowisko o profilu niemal wyłącznie kardiologicznym, Leczy się tu głównie choroby: wieńcową, nadciśnienie tętnicze oraz zaburzenia nerwicowe. Stworzono tu również odpowiednie warunki dla rehabilitacji pacjentów po zawałach serca i operacjach kardiologicznych. Specjalizacje te uzupełniono też o liczne terapie uzupełniające, a także specjalistyczne zabiegi medyczne. Ale uzdrowiskowe dziedzictwo to także m.in. Muzeum Stefana Żeromskiego w specjalnie zaprojektowanej dla niego willi- pracowni przez Jana Witkiewicza czy groby pisarki Ewy Szelburg Zarembiny oraz światowej sławy grafika i malarza, Michała Elwiro Andriollego, którzy swoje losy zwiążali z Nałęczowem. W okolicach imponującego parku, założonego jeszcze w XIX wieku przez hrabiego Stanisława Małachowskiego można znaleźć kilkanaście interesujących willi, w stylu szwajcarskim i secesyjnym oraz obiektów w stylu zakopiańskim, m.in. kaplica pod wezwaniem św. Karola Boromeusza i wspo-

mniane już muzeum Żeromskiego. Ale współczesny Nałęczów żyje oczywiście nie tylko uzdrowiskiem, ale i np. Liceum Plastycznym z imponującą galerią i jedyną w Polsce specjalizacją wikliniarską. Ze swoją proekologiczną filozofią czeka też na odkrycie nie tylko przez kuracjuszy (bo ci co roku nawiedzają kurort wyjątkowo tłumnie nie tylko w okresie letnim), ale choćby przez rodzimych filmowców jako wyjątkowo atrakcyjny plener serialu czy filmu czy też pisarzy, którzy umieszczą tu akcję swojej powieści. Kto pierwszy, ten lepszy!

Ekologiczny Sopot w konkursie EKO HESTIA SPA

Uzdrowiskowe dziedzictwo sopockiego kurortu sięga początków XIX wieku, kiedy to do Gdańska zawitały napoleońskie wojska. Oficer tych wojsk, doktor Jean Georges Haffner, tak zachwyił się bałtyckimi plażami i morzem, że postanowił osiaść tu na stałe. Planował wstępnie stworzenie domu zdrojowego w Brzeźnie, ale w końcu jego wybór padł na małą wioskę rybacką, w której jednak nie brakowało już wtedy kilku bogatych letnich rezydencji i dworów. To doktorowi Haffnerowi przypadł zatem zasłużenie tytuł ojca –założyciela sopockiego uzdrowiska, bowiem stworzył tu nie tylko zakład kąpielowy, ale i pierwsze drewniane molo – do dziś jedną z największych atrakcji nadmorskiej miejscowości. Ale właściwa, zawrotna kariera Sopotu jako „światowego kąpieliska nad Bałtykiem” zaczęła się od doprowadzenia

linii kolejowej w roku 1870 i przyznania praw miejskich w roku 1901. **Na przełomie wieków powstały w Sopocie istniejące i funkcjonujące do dziś kolejne atrakcje – korty tenisowe i hipodrom, a w roku 1909 – Opera Leśna.** Po Traktacie Wersalskim kurort znalazł się w granicach Wolnego Miasta Gdańska, stając się wielonarodowościowym i wielokulturowym tygłem. Oczywiście, z wiadomych powodów, miasto było zdominowane wtedy przez Niemców, ale mało kto zdaje sobie dziś sprawę, że pod koniec lata 20-tych mieszkało tu blisko 5 tysięcy Żydów, dysponujących nie tylko piękną synagogą (podpaloną później podczas tzw. Nocy Kryształowej w roku 1938), ale i licznymi sklepami, pensjonatami, kosztownymi

restauracjami oraz – częściowo dziś zrekonstruowaną – nekropolią z domem pogrzebowym. Dość liczne było również środowisko tutejszej Polonii, skupione wokół tzw. Domu Polskiego, a na ulicach można było też często usłyszeć język kaszubski, rosyjski, francuski, białoruski czy ukraiński.

W rok 1989, który rozpoczął czas gospodarczych, ekonomicznych i politycznych zmian, Sopot wkroczył m.in. z bagażem zamkniętych plaż oraz niewykorzystanych źródeł leczniczej solanki. Intensywne zabiegi w dekadzie lat 90-tych, związane z ochroną środowiska oraz przywróceniem naturalnych walorów przyrodniczo-ekologicznych sopockiego kurortu zaowocowały powrotem do uzdrowskich tradycji i wykorzystaniem do celów leczniczych

Sopot. Sopotkie Błonia, fot. I. Drozd

solanki, co przyspieszyło odzyskanie statusu uzdrowiska w roku 1998. I od tej chwili Sopot stara się łączyć swoją niewątpliwą popularność jako jednej z najbardziej atrakcyjnych destynacji turystycznych (zarówno dla gości krajowych, jak i zagranicznych) z walorami uzdrowiskowymi. Nie jest to z pewnością miejsce, w którym kuracjusze odpoczywają pogrążeni w parkowej ciszy i spokoju, ale liczne atrakcje towarzyszące rekompensują im pewne niedogodności, związane z turystyczną specyfiką Sopotu jako centrum intensywnego życia weekendowego, koncertowego i klubowego całego Trójmiasta.

Do pierwszej edycji konkursu EKO HESTIA SPA Sopot zgłosił kompleksową rewitalizację kilkunastu hektarów niezagospodarowanych terenów dawnych terenów ogródków działkowych i przekształceniu ich w tzw. „**Sopockie Błonia**” - **ogólnodostępne zielone tereny rekreacyjne z ekologicznym placem zabaw dla dzieci**. Miasto może się też pochwalić programami, dotyczącymi m.in. zagospodarowania wód opadowych, redukcji emisji CO² oraz dofinansowania zamiany ogrzewania węglowego oraz instalacji solarów. Działania te znalazły uznanie Komisji Konkursowej konkursu, zwłaszcza, że uzupełniają one m.in. prace nad rewitalizacją dwóch Parków Zdrojowych, znajdujących się w strefie nadmorskiej. Warto też zwrócić uwagę, że niedawno oddano mieszkańcom, kuracjuszom oraz gościom kolejną publiczną przestrzeń zieleni urządzonej – Park Hestii, łączący funkcję

terenów rekreacyjnych z zewnętrzną galerią rzeźby. To projekt zrealizowany i sfinansowany przez głównego organizatora konkursu oraz fundatora nagrody EKO HESTIA SPA. Trudno się jednak dziwić takiemu zaangażowaniu, skoro Grupa Ergo Hestia to nie tylko największy w Sopocie pracodawca, ale i jedyny w Polsce ubezpieczyciel, którego główna siedziba zlokalizowana jest w uzdrowisku. Nie tylko dlatego biska jest jej idea zrównoważonego rozwoju, z której wynikają nie tylko wszelkie społeczne powinności i zaangażowanie w lokalne projekty, ale przede wszystkim – szeroko rozumiana filozofia ochrony środowiska i aktywnych działań proekologicznych.

Rabka-Zdrój nie tylko dla dzieci

Rabka-Zdrój jest z reguły kojarzona z rehabilitacją i leczeniem dzieci. Z jednej strony absolutnie słusznie, bo to główna specjalizacja medyczna, utrwalona przez lata dobrymi praktykami, z drugiej zaś – trochę myląc, gdyż jest to dziś nowoczesny kompleks uzdrowiskowy Rabka-Zdrój (tę nazwę zatwierdzono oficjalnie dopiero w roku 1999), które warto odwiedzić bez względu na wiek.

Łyk historii: już w roku 1858 stwierdzono – po chemicznych i medycznych badaniach - iż miejscowe solanki są jednymi z najsilniejszych solanek jodowo-bromowych w Europie. Nic więc dziwnego, że już w kilka lat później (**1864**) **wybudowano tu pierwszy zakład kąpielowo-leczniczy dla kuracjuszy i pijalnię wody, w roku 1872**

powstał z kolei pierwszy zakład leczenia dzieci, wykorzystujący nie tylko solanki, ale i specyficzny, górski mikroklimat. To właśnie dzięki temu unikalnemu klimatowi, po zakończeniu II Wojny Światowej Rabka stała się – obok Zakopanego – sztandarowym ośrodkiem leczenia gruźlicy, aby później wyspecjalizować się w leczeniu astmy oskrzelowej i schorzeń górnych dróg oddechowych. Dziś może to nawet trochę dziwić i brzmi nawet paradoksalnie, skoro położenie geograficzne i nietypowe ukształtowanie terenu bardzo utrudnia tu wentylację miasta, zwłaszcza w sezonie grzewczym. Dlatego tak ogromną rolę władze samorządowe Rabki przywiązują dziś do ochrony środowiska i działań proekologicznych. Do I edycji

konkursu EKO HESTIA SPA zgłosiły one m.in. zintegrowany program ochrony powietrza, wzrost efektywności energetycznej i rozwój odnawialnych źródeł energii, rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej, a także termomodernizację budynków jednorodzinnych oraz kompleksową rewitalizację Parku Zdrojowego. Park Zdrojowy dziś stanowi zresztą nieprzypadkowo jedną z wizytówek uzdrowiska. Tętnie solankowe, oddane do użytku w roku 2009 (a w zasadzie odbudowane, bo poprzednie spalono podczas działań wojennych w roku 1945) stanowią jedną z jego licznych atrakcji – m.in. obok nowej fontanny. Rabka szuka dziś własnej, indywidualnej drogi, nie tylko uzdrowiskowej. Przyjęta w roku 2014 strategia

Rabka Zdrój. Amfiteatr, fot. J. Ciepliński

rozwoju stawia na zrównoważony rozwój- poprawę jakości powietrza, gospodarkę niskoemisyjną i ochronę środowiska, wspomagana akcjami edukacyjnymi i szkoleniowymi. Zwłaszcza, że gmina potrafi zintegrować swoich mieszkańców i przyciągać nowych. Dobrze wróży bowiem przyszłości Rabki specyficzna struktura wiekowa – najwięcej mieszka tu osób w sile wieku – pomiędzy 25 a 35 rokiem życia. **W roku 1996 uzdrowisku nadano oficjalny tytuł „Miasto dzieci świata”.** W tym samym czasie powstało to **Muzeum Orderu Uśmiechu.** Rabka ma też własny park rozrywki, własną scenę teatralną (**Teatr Lalek „Rabcio”**), a także czuwający nad miejscowością **pomnik Św. Mikołaja**, stojący przed pięknym, zabytkowym budynkiem wciąż czynnej stacji kolejowej, nazywanej Domem Św. Mikołaja. Może zatem polskie dzieci wcale nie muszą wysyłać listów adresowanych do niego aż za koło podbiegunowe, do fińskiej miejscowości Rovaniemi, a wystarczy im adres dworca w Rabce-Zdroju? Ale Rabka ma również sporo atrakcji dla dorosłych. Bo jest tu zarówno **Muzeum im. Władysława Orkana** w drewnianym kościele, którego historia sięga XVII wieku czy **Muzeum Górali i Zbójników** oraz prywatne **Muzeum Gorczańskie**

Jana Fudali, znanego na Podhalu malarza i poety, w którym zgromadzono wiele bezcennych eksponatów kultury zagórzańskiej i wołoskiej (m.in. szafasy wołoskie). A skoro już o góralach mowa, to niektórzy badacze etnografii miejscowych mieszkańców określają jako: „lud rabczański”. Jest to bowiem społeczność specyficzna i nieco różna od innych grup góralskich. Lud ten mocną góralską (choć damską) ręką trzyma w ryzach Burmistrz Ewa Przybyło, której zawdzięczamy też prawdziwie kobiece podejście do parku i estetycznych detali oraz szczególną dbałość o zrównoważony rozwój z poszanowaniem ochrony środowiska. Bo to właśnie natura mimo wszystko - jest głównym sprzymierzeńcem Rabki. Do celów uzdrowiskowych wykorzystuje się tu bowiem aż 9 ujęć solankowych wód głębinowych i to głównie te zasoby są wykorzystywane w zakładzie przyrodoleczniczym, czterech sanatoriach i aż czterech szpitalach, z których trzy przeznaczone są dla dzieci. Nie brak tu także licznych domów wczasowych i pensjonatów, bowiem z Rabki prowadzą liczne szlaki piesze i rowerowe na okoliczne szczyty. Warto o ich walorach krajo-
brazowych i przyrodniczych przekonać się osobiście. Rabka czeka!

Z ŻYCIA SGU RP

Gminy członkowskie w „Rankingu wykorzystania środków z UE w latach 2010-2014” czasopisma „Wspólnota”

Wykorzystanie środków unijnych przez samorządy jest zwykle okazją do pokazania pozytywnych zmian jaki zaszły w miastach i gminach naszego kraju na przestrzeni ostatnich lat. Na Kongresie Uzdrowisk Polskich odbywającym się w roku 2014 w Krynicy-Zdroju podsumowano 10 lat polskich uzdrowisk w unii europejskiej. Niesamowite wrażenie na uczestnikach Kongresu zrobiły zestawienia przygotowane przez dr Jana Golbę – Prezesa Zarządu SGU RP – ponad 5 mld zł zainwestowane w infrastrukturę uzdrowiskową, turystyczną i kulturalną. Przedstawione

przykłady inwestycji zrealizowanych ze środków europejskich, krajowych i prywatnych pokazały jak ogromne zmiany nastąpiły w polskich uzdrowiskach.

Czasopismo samorządowe „Wspólnota” opublikowało „Ranking wykorzystania środków z UE w latach 2010-2014” Zestawienie wykorzystania środków unijnych przez jednostki samorządu terytorialnego, w przeliczeniu na jednego mieszkańca potwierdziło, jak olbrzymie środki pozyskano i wykorzystano w gminach uzdrowisko-

wych. Analizując ranking skupiliśmy się tylko i wyłącznie na miastach i gminach uzdrowiskowych, bądź pretendujących do uzyskania statusu uzdrowiska.

Absolutnym liderem rankingu jest najmniejsza gmina w Polsce – **Krynica Morska**, która w minionej dekadzie pozyskała 28 tys. 867 zł dotacji, co daje w przeliczeniu na jednego mieszkańca kwotę w wysokości ponad 2,5 tys. zł rocznie. Krynica Morska to również kolejna gmina, która obecnie stara się uzyskać status obszaru ochrony uzdrowiskowej, a docelowo status uzdrowiska. W elitarnym gronie **7 miast** o najwyższym wskaźniku wykorzystania środków z UE znalazł się także **Uniejów** z kwotą 18 tys. 611 zł. Uniejów to najmłodsze i jednocześnie jedno z najprężniej rozwijających się polskich uzdrowisk. Zaszczytne drugie miejsce w grupie miast powiatowych zajmuje **Kołobrzeg** z kwotą 4 tys. 317 zł, dziewiąte **Gołdap** z kwotą 3 tys. 297 zł. Wyso-

kie 33 miejsce zajmuje **Busko-Zdrój** z kwotą 2 tys. 135 zł. Wśród miast na prawach powiatów w pierwszej 10-ce rankingu znalazły się **Sopot** (3 miejsce z kwotą 5 tys. 431 zł) oraz **Jelenia Góra** (9 miejsce z kwotą 4 tys. 239 zł) W pierwszej 10-ce miast w kraju są również **Świeradów-Zdrój** – na 7 pozycji z kwotą 6 tys. 972 zł oraz **Muszyna** na 8 miejscu z kwotą 6 tys. 933 zł. W tej kategorii konkurowało 580 miejscowości. W kategorii Gminy wiejskich niekwestionowanym liderem wśród gmin uzdrowiskowych jest **Solec Zdrój**, zajmujący wysoką 7 pozycję z kwotą 8 tys. 305 zł. Wysokie 7 miejsce w gronie 1 566 gmin w rankingu to naprawdę ogromne wyróżnienie. Na miejscu 15 znalazło się **Jaworze** z kwotą 6 tys. 89 zł. Jaworze to jedna z gmin członkowskich SGU RP, która od kilku lat czyni starania o uzyskanie statusu uzdrowiska. Ranking do

pobrania ze strony:
<http://bcgpolska.pl/news/10>.

Zdjęcia:

Aleja Mickiewicza - reprezentacyjna promenada miasta po rewitalizacji realizowanej w ramach zadania pn. „Wzrost estetyki i poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznej miasta Busko-Zdrój”, które otrzymało dotacje ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego. fot. D. Piwowarczyk

Molo w Kołobrzegu Rewitalizacja molo i terenów wokół molo w Kołobrzegu Rewitalizacja molo umożliwiła otwarcie na jego głowicy działalności gastronomicznej. Dzięki temu zwiększyła się atrakcyjność tego miejsca. Przestrzeń wokół molo może być wykorzystywana na organizację eventów, pokazów. Modernizacja nadała nowoczesny charakter przestrzeni tworząc atrakcyjne miejsce rekreacji i wypoczynku. Koszt inwestycji ponad 12 mln złotych.

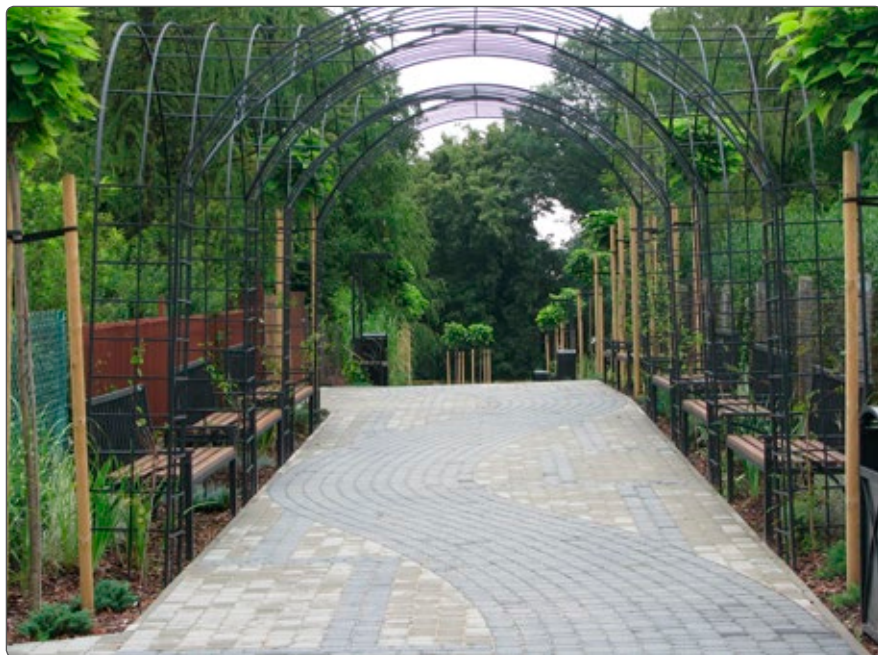

Busko-Zdrój. Aleja Mickiewicza, fot. D. Piwowarczyk

Kołobrzeg. Molo po rewitalizacji

Aleja Magnoliowa w Solcu-Zdroju zrealizowana została przy wykorzystaniu środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich jako element kształtowania przestrzeni publicznej w uzdrowisku Solec-Zdrój. Dziś atrakcyjne miejsce spaceru i odpoczynku kuracjuszy i mieszkańców. Zdjęcie z zasobów Urzędu Gminy Solec-Zdrój

Solec-Zdrój. Aleja Magnoliowa

Z ŻYCIA SGU RP

Ogólnopolska konferencja na temat poprawy stanu jakości powietrza w Polsce „Błękitny Węgiel” w Jedlinie Zdroju

W dniach 16-17 maja 2016r. w Hotelu „Jedlinka” w Jedlinie – Zdroju odbyła się dwudniowa, ogólnopolska konferencja podsumowująca pilotażowy program opalania mieszkań tzw. „Błękitnym węglem”. Wiodącym tematem konferencji była poprawa stanu jakości powietrza w Polsce. Konferencja zorganizowana została przez Burmistrza Miasta Jedliny – Zdroju Leszka Orpla oraz Dyrektora Instytutu Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrze Aleksandra Sobolewskiego. Gośćmi konferencji byli m.in. Wojciech Murdzek – Poseł na Sejm RP, Prezydent Miasta Wałbrzycha Roman Szelemej, Prezes Stowarzyszenia Gmin Uzdrowisko-

wych RP Jan Golba, Burmistrzowie Gmin Uzdrowiskowych, przedstawiciele Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska oraz Ministerstwa Energetyki, Marek Skorupa Prezes Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu i wiele innych osób zainteresowanych poprawą stanu jakości powietrza w naszym kraju. Konferencja podzielona była na dwie sesje. Pierwsza sesja nosiła tytuł „Jakość powietrza w uzdrowiskach”, a druga – „Polskie rozwiązania problemu niskiej emisji”.

W związku z rosnącym zanieczyszczeniem powietrza w wielu miastach Polski, Instytut Chemicznej Przeróbki

Wystąpienie Jana Golby, Prezesa Zarządu SGU RP

Węgla wyprodukował 2 tys. ton tego opału i zdecydował o przeprowadzeniu badań. Oprócz naszego miasta do programu przystąpił Kraków, Zabrze, Żywiec i Roszków.

W październiku 2015 r. Burmistrz Miasta Leszek Orpel podpisał porozumienie z Dyrektorem Instytutu Panem Aleksandrem Sobolewskim i przystąpił do realizacji pilotażowego programu ograniczenia niskiej emisji poprzez palenie w określonym czasie przez mieszkańców miasta bezdymnego paliwa o nazwie „Błękitny Węgiel”. Celem tego pilotażowego programu było sprawdzenie w warunkach rzeczywistych wpływu spalania „Błękitnego Węgla” na ograniczenie niskiej emisji. W ramach programu Jedlina-Zdrój otrzymała nieodpłatnie 600 ton bezdymnego węgla do testowania i przekazała go do około 800 gospodarstw domowych położonych w strefie A i B uzdrowiska. Następnie przystąpiła do realizacji programu, w którym wykonywane były pomiary zanieczyszczenia powietrza zarówno podczas

ogrzewania mieszkań zwykłym jak i błękitnym paliwem.

Prezentowane podczas konferencji wyniki badań pokazały, że na nasze miasto spadło m.in. 30 ton pyłu, 15 ton siarki i 15 kg bizopirenu mniej niż w czasie palenia zwykłym węglem. To olbrzymia poprawa jakości powietrza w tak krótkim czasie trwania badań.

Podczas konferencji odbył się panel dyskusyjny. Jego wyniki wraz z petycją podpisaną przez uczestników konferencji o opracowanie programu rządowego przedstawione zostaną Ministrowi Ochrony Środowiska. Przedstawiciele samorządów podsumowując konferencję stwierdzili, że wprowadzenie tego paliwa na rynek musi być rozwiązaniem systemowym, przygotowanym tak, by mieszkańcy płacili za węgiel tyle ile płacą dotychczas, a państwo powinno dopłacać za uzyskany efekt ekologiczny.

Red. K. Szemiel Foto: UM

PREZENTACJA GMIN CZŁONKOWSKICH SGU RP JAWORZE

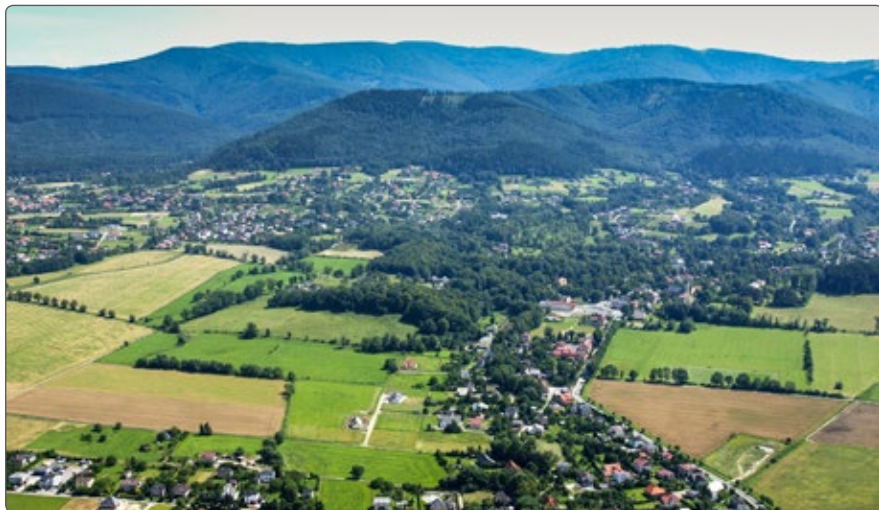
JAWORZE – OŻYWCZY ODDECH BESKIDÓW

Jaworze to licząca ponad 700 lat i blisko 7 tys. mieszkańców podgórska miejscowość o charakterze wypoczynkowo-uzdrowiskowym, która położona jest w południowej części województwa śląskiego, niedaleko Bielska-Białej. Miejscowość usytuowana jest u północnego progu Beskidu Śląskiego w rozgałęzieniu ułożonych południkowo ramion górskich łączących się w masywie Błotnego (917 m), znanego jako Błatnia.

Z HISTORII UZDROWISKA

Historia uzdrowiskowa Jaworza sięga ponad 150 lat wstecz. W 1862 r. Maurycy hrabia Saint-Genois założył

w tej miejscowości pierwsze na Śląsku Cieszyńskim uzdrowisko, które przez wiele lat cieszyło się wielką popularnością – szczególnie wśród mieszkańców Galicji. W latach 1870-90 rozwinięto ofertę dostępnych zabiegów leczniczych (picie żętycy, kąpiele igliwiowe, żelaziste i kąpiele zimne w stawie zaopatrywanym w wodę przez górskie potoki). W owym czasie Jaworze było obecne w publikacjach poświęconych kurortom, co sprawiło, że miejscowość ta stała się jednym z przodujących ośrodków zdrojowych w tej części Austro-Węgier. Prawa zdrojowe Jaworza zostały zawieszono w roku 1906, jednakże działalność uzdrowiskowa, głównie sanatoryjna, nadal

Jaworze z lotu ptaka

była prowadzona i rozwijana aż do połowy lat trzydziestych XX wieku.

KIERUNEK – JAWORZE ZDRÓJ

Kluczem do rozwoju Jaworza jest turystyka – w tym turystyka uzdrowiskowa. Sprzyjają temu nie tylko właściwości lecznicze klimatu (*świadcstwo wydane przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk*), ale również występujące na terenie miejscowości źródła solankowe. Dokumentacja geologiczna opracowana przez Instytut Geologii w Warszawie potwierdziła, że występujące tutaj złoża mineralnych wód podziemnych z formacji miocen-dewon mają wielkie znaczenie dla celów leczniczych. Dlatego też władze gminy, mając na uwadze jej długofalowy rozwój społeczno-gospodarczy, podejmują działania podporządkowane misji zdefiniowanej jako Jaworze Zdrój.

Głównym celem tych działań jest m.in. udokumentowanie zasobów wód podziemnych oraz rozpoznanie możliwości wykorzystania wód mineralnych i leczniczych. Gmina Jaworze posiada też teren inwestycyjny o powierzchni ponad 5 ha – w bezpośrednim sąsiedztwie działki, na której zlokalizowane są źródła wód mineralnych i leczniczych (chlorokowo-sodowo-wapniowych, bromkowych, jodowych, żelazistych). Wstępna koncepcja funkcjonalno-przestrzenna zakłada powstanie na tym terenie kompleksu geotermalnego, łączącego funkcję ośrodka leczniczego, rehabilitacyjnego i rekreacyjnego.

JAWORZE TURYSTYCZNE i WYPOCZYNKOWE

W ostatnich latach Jaworze systematycznie wzmacnia swój potencjał turystyczny. Dzięki pozyskanym

funduszom zewnętrznym m.in. odnowiono Zabytkowy Park Zdrowy, centrum miejscowości (drogi, chodniki, miejsca parkingowe), a także wybudowano infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, na którą składają się ścieżki rowerowe, ogólnodostępny kompleks sportowy (boiska do piłki nożnej i siatkówki, kort tenisowy) oraz siłownie zewnętrzne. Wybudowano też jedyne w Polsce południowej Muzeum Fauny i Flory Morskiej i Śródlądowej, dzięki któremu przybywający do Jaworza goście mogą rozkoszować się bogactwem morskich głębin.

Nawiązując do tradycji uzdrowskich, w 2014 r. wybudowano w Jaworzu Tężnię Zdrojową, służącą do naturalnej inhalacji oraz pełniącą

funkcje rekreacyjne. Kolumna tężni została wyposażona w zbiornik solanki oraz system rusztownego wypełnionego tarniną. Jaworzańska tężnia zasilana jest oryginalną solanką z Zabłocia, która jest naturalnym środkiem kosmetycznym i leczniczym o największej na świecie zawartości jodu. Inhalacje solankowe wspomagają oddychanie, zwalczanie i hamowanie stanów zapalnych oraz nawilżanie śluzówki. Pomagają w profilaktyce takich schorzeń jak przewlekły nieżyt nosa, gardła, krtani i oskrzeli, stany wyczerpania głosowego czy alergiczne choroby górnych dróg oddechowych.

W Jaworzu działa Beskidzki Zespół Leczniczo-Rehabilitacyjny – Szpital Opieki Długoterminowej, do którego

Tężnia Zdrojowa wzbogaciła ofertę turystyczną Jaworza. Obiekt wpisuje się w uzdrowskie tradycje tej miejscowości. Służy mieszkańcom i turystom do naturalnej inhalacji, a także pełni funkcję rekreacyjną

Muzeum Fauny i Flory Morskiej i Śródlądowej w Jaworzu
– jedyna tego typu placówka w południowej Polsce

Jedną z atrakcji Zabytkowego Parku Zdrojowego
im. Józefa Piłsudskiego w Jaworzu jest fontanna solankowa

przyjeżdżają pacjenci z całego kraju. Oferta BZLR obejmuje m.in. kąpiele solankowe, aromaterapeutyczne, perełkowe i ozonowe, a także wczasu rehabilitacyjne, zielone szkoły, kolonie i zimowiska zdrowotne. Bogaty wachlarz usług prozdrowotnych świadczony jest również przez Centrum Zdrowia i Rehabilitacji Villa Barbara – kameralny obiekt, który specjalizuje się w pobytach wypoczynkowych, rekreacyjnych, rehabilitacyjnych oraz zdrowotnych. Do korzystania ze swoich licznych atrakcji, w tym strefy SPA&Wellness, zaprasza także czterogwiazdkowy Hotel Jawor.

Na terenie Jaworza nie brakuje również miejsc z bogatą historią takich

jak pałac i zabudowania dawnych właścicieli Jaworza – Rodziny Saint-Genois d'Anneaucourt oraz wspomniany już Zabytkowy Park Zdrojowy im. Józefa Piłsudskiego, w którym można spacerować urokliwymi alejkami, odpocząć nad pięknym stawem, podziwiać fontannę solankową oraz wziąć udział w wydarzeniach kulturalnych organizowanych w amfiteatrze. Atutem Jaworza są też szlaki turystyczne wiodące poprzez Błatnię w kierunku na Szczyrk, Brenną, Ustroń i Wisłę, szlaki rowerowe biegnące m.in. z Krakowa do Wiednia, czy też ścieżki spacerowo-dydaktyczne.

ZAPRASZAMY DO JAWORZA

Jaworze nieustannie się rozwija. Wielki potencjał rozwojowy w kierunku turystyki uzdrowiskowej czyni z tej miejscowości miejsce atrakcyjne nie tylko dla turystów. Spokojne i malownicze tereny stanowią doskonałe miejsce do wypoczynku. Nie brakuje też obiektów rekreacyjnych i turystycznych, pozwalających aktywnie spędzać wolny czas. A zatem – serdecznie zapraszamy do Jaworza! Niech ożywczy oddech Beskidów przyniesie nam doskonały wypoczynek!

Urząd Gminy Jaworze

ul. Zdrojowa 82

43-384 Jaworze

tel. (+48) 33 828 66 00

fax. (+48) 33 828 66 01

e-mail: sekretariat@jaworze.pl

PREZENTACJA GMIN CZŁONKOWSKICH SGU RP AUGUSTÓW

Augustów to turystyczna stolica północno-wschodniej Polski, doskonałe miejsce na wypoczynek, relaks i poprawę zdrowia. Malownicze widoki, czyste powietrze i woda w otaczających miasto jeziorach, pro-zdrowotne i relaksujące lasy sosnowo-świerkowe, nienaruszona natura i życzliwi mieszkańcy, to wszystko znajdziecie w Augustowie.

Augustów położony jest w północnej części województwa podlaskiego, w zasięgu obszaru „Zielonych Płuc Polski”, pomiędzy Wigierskim i Biebrzańskim Parkiem Narodowym. Miasto otacza dziewięć jezior w większości połączonymi Kanałem Augustowskim i otoczone lasami Puszczy Augustowskiej. Drzewostan sosnowo – świerkowy stanowi wspaniałą

filtr oczyszczający i wzbogacający powietrze w duże porcje tlenu, olejki eteryczne oraz fitocydy. Wszystko to ma działanie bakteriobójcze, normalizujące ciśnienie tętnicze i rytm serca oraz dodatnio wpływa pozytywnie na drogi oddechowe.

Augustów założony został w 1557 roku przez króla Zygmunta II Augusta. Nazwa miasta i herb z monogramem pochodzą od założyciela. Dla upamiętnienia 450-lecia nadania praw miejskich w 2007 roku w rynku miejskim postawiono kolumnę króla Zygmunta II Augusta, która jest drugą kolumną królewską w Polsce.

O status uzdrowiska miasto zabiegało już w latach 60-tych. W grudniu 1970 roku Augustów uzyskała „częściowe uprawnienia” uzdrowiska, a sana-

Rzeka Netta w Augustowie

torium „Budowlani” pierwszych kuracjuszy zaczęło przyjmować w 1976 roku. W październiku 1993 roku miasto uzyskało status uzdrowiska statutowego – nizinnego klimatycznego i borowinowego gdzie leczy się schorzenia: ortopedyczno-urazowe, choroby reumatologiczne, choroby naczyń obwodowych i osteoporozę.

Na terenie Augustowa funkcjonują dwa obiekty sanatoryjne: Sanatorium Uzdrawiskowe Augustów – zlokalizowane nad jeziorem Necko,

Sanatorium Uzdrawiskowe Augustów

około 3 km od centrum miasta oraz Sanatorium „Pałac na Wodzie” – położone nad brzegiem rzeki Netta, niedaleko centrum miasta.

Najstarsze sanatorium to „Sanatorium Uzdrawiskowe Augustów” (dawne „Budowlani”) należące do Spółki Bia Vita, które jest największym dynamicznie rozwijającym się obiektem lecznictwa uzdrawiskowego w Augustowie.

Od stycznia 2017 roku w rozbudowanym i zmodernizowanym obiekcie znajdzie się baza hotelowa na 274 łóżka w 141 nowoczesnie zaprojektowanych pokojach. Pokoje zostaną zaaranżowane z myślą o najwyższym komforcie gości. Całkowicie nowa baza zabiegowa poszerzona zostanie o rehabilitację kardiologiczną, basen rehabilitacyjny, strefę Spa & Wellness oraz innowacyjne leczenie zespołu bólowego Raynaud’a, jako jedyny ośrodek oferujący rehabilitację leczniczą tego schorzenia w Polsce.

Drugim obiektem sanatoryjnym jest „Sanatorium Augustów – Pałac na wodzie Falkowski”. To miejscem o niepowtarzalnych unikatowych walorach krajobrazowych, zlokalizowane bezpośrednio przy bulwarach nad rzeką Netta. Miejsce to zespala naturę z historią Kanału Augustowskiego (jedynego na Podlasiu obiektu wpisanego na listę Pomników Historii RP).

Sanatorium znajduje się nad brzegiem rzeki Netta, w niedalekiej odległości od plaży miejskiej jeziora Necko. Ten nowoczesny stylizowany obiekt został wybudowany w 2012 roku wykorzystując innowacyjne rozwiązania budowlane, cieszy się uznaniem wśród turystów, kuracjuszy i mieszkańców, którzy chętnie przybywają do bazy leczniczo-rehabilitacyjna świadczącej zabiegi ambulatoryjne i pobytowe z zakresu: chirurgii ortopedyczno-urazowej, diabetologii, medycyny estetycznej, stomatologii, fizjoterapii i rehabilitacji.

Augustów jest niezwykle atrakcyjnym turystycznie miejscem na Podlasiu. Czyste jeziora, otaczająca miasto z trzech stron Puszcza Augustowska i specyficzny mikroklimat sprawiają, że to doskonałe miejsce na wypoczynek oraz uprawianie turystyki aktywnej. Latem na jeziorach grupują się miłośnicy żeglarstwa, kajakarstwa, wioślarstwa i narciarstwa wodnego. Augustów jest wymarzonym miejscem na spływ kajakowy.

Znana w całej Polsce rzeka Rospuda zapewnia kontakt z nienaruszoną naturą Puszczy Augustowskiej, a spływ kajakowy łagodną i malow-

Śluza Perkuć

niczą Czarną Hańczę można połączyć z doświadczeniem śluzowania na szlaku XIX-wiecznego Kanału Augustowskiego. Rowerzyści mogą w Augustowie skorzystać z bogatej oferty szlaków o łącznej długości 281 km, odkrywając na trasie najbardziej tajemnicze i urokliwe zakątki Puszczy Augustowskiej. Pasjonaci jazdy konnej mają do dyspozycji 400-kilometrowy szlak konny. Fani sportów ekstremalnych mogą spróbować swoich sił w narciarstwie wodnym, np. na elektrycznym wyciągu nart wodnych o długości 740 m i maksymalnej prędkości 58 km/h.

Dla miłośników przyrody i spokoju najlepszym sposobem na spędzenie wolnego czasu są spacery brzegami jezior augustowskich i licznymi znakowanymi leśnymi szlakami po Puszczy Augustowskiej.

Piękno Ziemi augustowskiej podziwiać można z pokładu statków Żeglugi Augustowskiej, gondoli czy katamaranów. Uroki Augustowa nie przemijają z odejściem lata.

Jesienią tutejsze lasy są rajem dla miłośników grzybobrania i „polowań” z aparatem fotograficznym.

Jezioro Necko o zachodzie słońca

Jednym z turystycznych atutów Augustowa jest charakterystyczna dla tego regionu kuchnia. Karty dań tutejszych restauracji, zawierają nazwy obce dla przybyszów z innych części Polski. Kuchnia augustowska jest bowiem wynikiem przenikania się tradycji i kultur zamieszkujących te tereny Polaków, Litwinów, Żydów i Rosjan. Kuchnia wyróżnia się dużym wyborem tanich i prostych dań przygotowywanych z dostępnych „darów natury”. Najbardziej popularne są kartacze - ziemniaczane pyzy napełnione farszem mięsnym suto okraszone skwarkami i smażoną cebulką, kiszka i babka ziemniaczana – zapiekanka z tartych ziemniaków z boczkiem i cebulą. W jadłospisie lokalnym nie brakuje dań rybnych. Najpopularniejsze to: sielawa, sieja, sandacz i oczywiście węgorz. Smakoszysły słodczy zadowoli sękacz - wspaniałe ciasto nie tylko pod względem smakowym, ale i wizualnym.

Dopełnieniem tych wszystkich atrakcji jest bogaty kalendarz imprez. Latem w augustowskim amfiteatrze, na Rynku Zygmunta Augusta czy Błoniach odbywają się festyny, pokazy, koncerty, które gwarantują moc

wrażen zarówno przyjezdnym jak i mieszkańcom miasta. Najważniejsze imprezy augustowskiego lata to oczywiście Pływanie na Byle Czym z Polskim Radiem Białystok, Kino-granie, Augustowski Blues Maraton, AugustOFF Live Festiwal, Mistrzostwa Świata Łodzi Wytrzymałościowych Lotto Necko Endurance oraz Międzynarodowy Konkurs Skoków na Nartach Wodnych „NETTA CUP” Memoriał Zygmunta Kowalika.

Onegdaj Augustów to śródleśne uroczysko, którego piękno dostrzegła królowa Bona i jej syn król Zygmunt August, założyciel grodu nad Nettą. Dzisiaj to turystyczna stolica Podlasia i znane Uzdrowisko słynące z przepięknych jezior i lasów, wzbogaca atrakcyjność województwa podlaskiego budując pozytywny wizerunek regionu.

Miejsce to daje możliwość kontaktu z naturą, architekturą, sztuką i wypoczynkiem, gdzie odpoczynek i relaks w zaciszu szuwarów, przyspiesza regenerację sił witalnych w zaciszu leczniczego klimatu augustowskich jezior i Puszczy Augustowskiej.

Centrum Informacji Turystycznej
Rynek Zygmunta Augusta 44
16-300 Augustów
tel.: 87 643 28 83

Pełnomocnik Burmistrza Augustowa
ds. Uzdrowiska
Ul. 3 Maja 60
16-300 Augustów
tel.: kom. 603 702 370, 87 643 80 66

www.augustow.pl

Zmienia się operaty uzdrowiskowe

Rozmowa z dr. Janem Golbą, prezesem Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP

W Stowarzyszeniu Gmin Uzdrowiskowych RP jest obecnie 36 członków. Jak Pan ocenia ich zaangażowanie i co stanowi wspólny cel?

– SGU RP zrzesza prawie wszystkie gminy mające na swoim terenie uzdrowiska, a także gminy pretendujące do uzyskania statusu uzdrowiska. Kilka kolejnych gmin rozważa możliwość wstąpienia do naszego Stowarzyszenia. Działając wspólnie z gminami członkowskimi, doprowadziliśmy do wielu pozytywnych rozwiązań prawnych odnoszących się do naszego Stowarzyszenia. Działając wspólnie z gminami członkowskimi, doprowadziliśmy do wielu pozytywnych rozwiązań prawnych odnoszących się do uzdrowisk. Dbaliśmy też o pozytywny wizerunek wszystkich polskich uzdrowisk, a w przypadku zagrożeń zdecydowanie reagowaliśmy. Dzięki temu gminy uzdrowiskowe kojarzą się dzisiaj z miejscowościami o rozwiązanych problemach ekologicznych, czystym środowiskiem, zadbanymi parkami, lasami i wyjątkowo bogatą infrastrukturą uzdrowiskową i turystyczną. Członkowie gmin uzdrowiskowych stanowią wspólną rodzinę uzdrowiskową i aktywnie uczestniczą w kształtowaniu pozytywnego wizerunku uzdrowisk, dostarczaniu rzetelnych informacji, propagowaniu leczenia uzdrowiskowego i turystyki uzdrowiskowej, wdrażaniu nowinek technologicznych i nowych form leczenia

uzdrowiskowego, rekreacji, sportu oraz wszelkich form aktywności psychofizycznej.

Jakie są blokady pozostałych gmin, aby nie podejmować współpracy z SGU RP? Czy wynika to z Państwa obostrzeń, czy raczej braku zainteresowania gmin pozostających poza stowarzyszeniem?

– Niezrozumiały jest dla nas brak zainteresowania podjęciem współpracy z SGU RP przez niewielką grupę wóldarzy gmin uzdrowiskowych. Chętnie korzystają oni ze wspólnych osiągnięć gmin uzdrowiskowych, ale nie partycypują w ich tworzeniu. Rządzący w niektórych gminach uzdrowiskowych starają się nie zauważać – mówiąc kolokwialnie – korzyści, jakie są naszym udziałem na przestrzeni 25-letniej działalności SGU RP. Zapewne niewielu samorządowców jeszcze pamięta, że aż do 2005 r. na forum parlamentarnym i w rządzie toczyła się zacięta walka o szczególnie status uzdrowiska i zwrócenie uwagi na kwestie odrębności gmin posiadających na swoim terenie uzdrowiska. W roku 2005 SGU RP odniosło zwycięstwo w momencie uchwalenia ustawy uzdrowiskowej. Ustawa zapewniła uzdrowiskom konstytucyjną ochronę, dała prawo do samodzielnie podejmowania decyzji w przedmiocie

ustanawiania statusu uzdrowiska na określonym obszarze gminy, zagwarantowała ochronę naturalnych surowców leczniczych i terenów uzdrowiskowych, otworzyła drogę do pozyskiwania dodatkowych dochodów w postaci opłaty uzdrowiskowej i dotacji uzdrowiskowej, dała prawo do pozyskiwania specjalnych środków unijnych i funduszy pomocowych, a wyodrębniając ustawowo specjalną kategorię gmin uzdrowiskowych, przyczyniła się do podniesienia ich prestiżu i efektu marketingowego. To wszystko nie przyszło samo, a dzięki wspólnemu działaniu. Niektórzy chętnie z tego czerpią, ale wolą nie zauważać, iż jest to wynikiem czyjejś pracy. Nie chcą też zauważać, że w ciągu 25 lat funkcjonowania SGU RP i gmin uzdrowiskowych wciąż podejmowane są próby deprecjacji działalności uzdrowiskowej i statusu gmin.

Najważniejszą kwestią dyskutowaną na ostatnim posiedzeniu zarządu SGU RP były niejasności związane z aktualizacją operatów uzdrowiskowych w oparciu o dane z państwowego monitoringu dotyczącego stanu czystości powietrza w strefach. W czym tkwi problem?

– W najbliższych 3 latach we wszystkich gminach uzdrowiskowych niezbędna będzie aktualizacja obecnych operatów uzdrowiskowych. Obowiązek ten wynika z przepisów ustawy uzdrowiskowej. Niestety, istniejąca luka w prawie może doprowadzić do sytuacji, w której wiele gmin uzdrowiskowych nie uzyska potwierdzenia swojego statusu – nie dlatego że nie spełniają wymogów z zakresu środowiska naturalnego, ale dlatego że nie przewidziano właściwego sposobu ustalenia stanu czystości powietrza w tak specyficznych obszarach jak uzdrowiska. W świetle obecnie obowiązującego prawa dokonywanie ocen poziomów substancji w powietrzu dokonuje się wyłącznie w strefach. Strefy w myśl przepisów stanowią: aglomeracja o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy, miasto o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy, pozostały obszar województwa niewchodzący w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz aglomeracji. Stan zanieczyszczenia powietrza

Pawilon Edward w Cieplicach-Zdroju

Fot. VENTO STUDIO

w uzdrowiskach ustala się obecnie na podstawie monitoringu państwowego nie w oparciu o faktyczne wyniki pomiarów (dokonywanych np. w uzdrowisku), ale na podstawie... tzw. modelowania matematycznego (!), które jest dopuszczone przepisami ustawy o ochronie środowiska. Powoduje to kompletne zaciemnienie stanu czystości powietrza w uzdrowiskach, bowiem stacje pomiarowe monitoringu państwowego bardzo często znajdują się w miejscowościach, gdzie występuje bardzo duże zanieczyszczenie powietrza, co powoduje, że tzw. tło zanieczyszczeń dla uzdrowiska jest wyjątkowo negatywne. Zdarza się też, że uzdrowisko oddalone jest od stacji pomiarowej o 50–70 km. Na terenie gmin uzdrowiskowych zrealizowano wiele inwestycji proekologicznych typu: termomodernizacje obiektów, obwodnice miast, baterie fotowoltaiczne i solary, oświetlenia hybrydowe, pompy ciepłe, a domy wielorodzinne, jednorodzinne, hotele, pensjonaty czy sanatoria ogrzewane są gazem lub innymi paliwami ekologicznymi. To w rezultacie powoduje, że stopień zanieczyszczenia powietrza w uzdrowisku mieści się we wszelkich ustalonych normach. Potwierdzają to badania stanu powietrza prowadzone w uzdrowiskach i wykonywane na zlecenie gminy, ale nie potwierdzają tego wyniki ustalane na podstawie modelu matematycznego w ramach

W najbliższych 3 latach we wszystkich gminach uzdrowiskowych niezbędna będzie aktualizacja obecnych operatów uzdrowiskowych. Obowiązek ten wynika z przepisów ustawy uzdrowiskowej. Niestety, istniejąca luka w prawie może doprowadzić do sytuacji, w której wiele gmin uzdrowiskowych nie uzyska potwierdzenia swojego statusu.

monitoringu państwowego, przypisane do danej strefy. Skutki takiej sytuacji byłyby katastrofalne nie tylko dla kilkunastu tysięcy pracowników bezpośrednio zatrudnionych w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych, ale też dla kilkudziesięciu tysięcy osób zatrudnionych w usługach i przemyśle powiązanych z uzdrowiskami.

Z jakimi innymi problemami borykają się obecnie gminy uzdrowiskowe?

– Gminy uzdrowiskowe podlegają daleko idącym barierom swojego rozwoju. Na ich terenie obowiązuje ograniczenie lub całkowity zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej (przemysłowej), zakaz realizacji określonych inwestycji (zakładów przemysłowych, lokalizacji przekazników telefonii komórkowej, teletransmisji itp.). Ponadto gminy uzdrowiskowe są zobowiązane w ramach środków wła-

nych do opracowywania kosztownych opracowań związanych z wymogami prawa geologicznego i górniczego, strefami ochrony zieleni, ochroną środowiska naturalnego. Do tego doszły ograniczenia wynikające z funkcjonowania na terenie gmin różnych form ochrony przyrody, np. parków narodowych, parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, stref chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, które niosą kolejne ograniczenia rozwoju. To wszystko prowadzi do tego, że aktywność gospodarcza obywateli gmin uzdrowiskowych jest na każdym kroku blokowana. Czasami te ograniczenia wynikają z potrzeby ochrony walorów uzdrowiskowych, ale często też są wynikiem nadgorliwości służb ochrony przyrody.

Rozmawiała Agnieszka Żądło

REFERATY

prof. dr hab. Bogusław Sawicki, Katedra Turystyki i Rekreacji,
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Metody i techniki leczenia uzdrowiskowego

Streszczenie

Zasadniczym celem opracowania jest usystematyzowanie metod i form stosowanych w lecznictwie uzdrowiskowym oraz ich ogólna charakterystyka. Wyodrębniono tu dziesięć metod leczenia uzdrowiskowego oraz przypisano im odpowiednie formy. Jest to opracowanie porządkujące widoczny w wielu publikacjach nieład w nazewnictwie procesu leczenia uzdrowiskowego,

które powinno przyczynić się do łatwiejszego jednoznacznego porozumiewania się wśród specjalistów jak też wśród pensjonariuszy.

Słowa kluczowe: lecznictwo uzdrowiskowe, metody, formy, charakterystyka.

Summary

The main objective of the study is to systematize the methods and forms used in spa treatment and

their general characteristics. Distinguished here ten spa treatments and assigned the appropriate forms. The paper was ordered visible in many publications confusion in the SPA treatment naming SPA. It should contribute to easier communication among professionals and residents.

Keywords: health resort, methods, forms, characteristics

Wstęp

Na świecie udokumentowane lecnictwo uzdrowiskowe w dzisiejszym rozumieniu sięga trzech tysięcy lat wstecz. W Polsce jego początki można wiązać z XV wiekiem, jednak proces rozkwitu nastąpił w drugiej połowie XIX wieku (Romaniuk 2010). Warto podkreślić, że Związek Uzdrowisk Polskich powstał w roku 1906, a więc na wiele lat przed utworzeniem II Rzeczypospolitej w roku 1918 (Lewan 2004). W roku 1922 Polski Sejm uchwalił ustawę dotyczącą uzdrowisk (Sz. U. z 1922 r. nr 31, poz. 254). Lecnictwo uzdrowiskowe jest obecnie ważnym segmentem gospodarki turystycznej, stąd wszelkie opracowania z tego zakresu pełnią istotną rolę w rozwoju nie tylko ekonomicznym, ale także społecznym. W epoce starzejącego się społeczeństwa i dążenia do zdrowego stylu życia należy stawiać ciągle nowe zadania do rozwiązania przed turystyką zdrowotną. W lecnictwie uzdrowiskowym z każdym rokiem wprowadzane są działania interdyscyplinarne i kompleksowe (Jojczyk 2011). Rodzi to potrzebę nadążania procesu badawczego za istniejącymi

zmianami i potrzebami, a z tym nie jest najlepiej, bowiem zagadnienia są wieloaspektowe i drogie w procesach badawczych. Poza tym istnieją braki w metodyce badawczej, ponieważ trzeba prowadzić prace nad zagadnieniami z pogranicza wielu dyscyplin naukowych. Wiele trudności w branżowym porozumieniu sprawiają również nakładające się na siebie i słabo zdefiniowane pojęcia w zakresie turystyki zdrowotnej. Właśnie dlatego głównym celem niniejszego opracowania jest wprowadzenie względnego ładu w usystematyzowaniu metod i technik leczenia uzdrowiskowego a także propozycja wprowadzenia systematycznego podziału turystyki zdrowotnej.

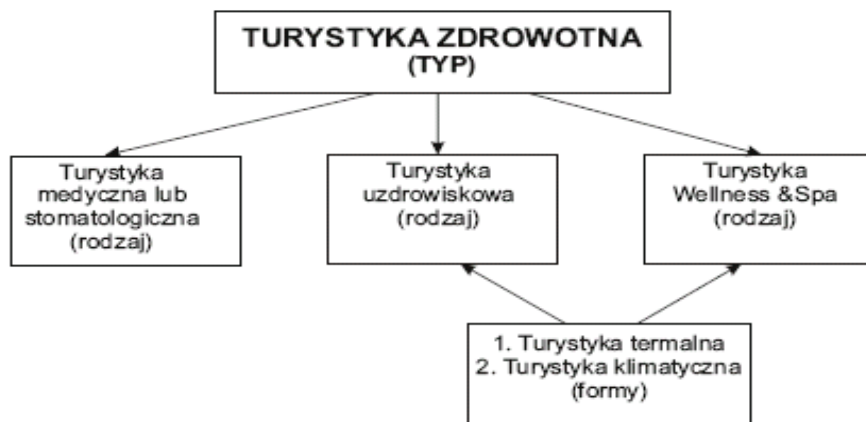
Zarys systematyki podziału turystyki zdrowotnej oraz metod i technik leczenia uzdrowiskowego

Zapewne z powodu swej interdyscyplinarności oraz wielowymiarowości podział turystyki w zasadzie jest słabo zorganizowany i ciągle otwarty. Ma to swoje zalety, ale także i wady, co ma przełożenie na niestabilność prowadzonych badań statystycznych tak niezbędnych w zarządzaniu gospodarką. W książce Gaworeckiego (2007) w rozdziale „Kryteria podziału turystyki” nie wymieniono turystyki uzdrowiskowej, ale jest ona uwzględniona w kolejnym rozdziale „Wybrane rodzaje turystyki”. Została tu zdefiniowana następująco: „odnowa sił jako główny cel, któremu jest podporządkowany tryb życia w miejscowo-

ści turystycznej”. Cytowany wyżej autor jednocześnie podkreślił, że cele zdrowotne mogą być realizowane w turystyce uzdrowiskowej oraz w innych rodzajach turystyki. Zwrócił również uwagę, że GUS pod hasłem omawianej turystyki przedstawia tylko dane dotyczące liczby turystów przebywających w uzdrowiskach.

W opracowaniu Kozłowskiego (2004) rozpatrywane zagadnienie jest znacznie szerzej naświetlone, bowiem znajduje się tam następujący zapis: „leczenie uzdrowiskowe ma wyraźnie odmienny charakter od typowego leczenia szpitalnego, gdyż jest prowadzone nie w jednym

obiekcie, ale w całej miejscowości posiadającej odpowiednią infrastrukturę, walory klimatyczne i krajozrazowe oraz naturalne surowce”. W kontekście powyższego zapisu oraz tytułu niniejszego opracowania warto podać podział Miki i Ptaszyckiej-Jackowskiej (2007), w którym uwzględniono trzy podrodzaje turystyki zdrowotnej: turystyka uzdrowiskowa, turystyka Wellness & SPA, turystyka medyczna. Takie podejście do turystyki zdrowotnej jest zgodne z kierunkami rozwoju rynku usług turystyki zdrowotnej i koresponduje z prezentowanymi tutaj metodami i formami lecznictwa uzdrowiskowego rys. 1, rys. 2.

Rys.1. Podział typu turystyki zdrowotnej na trzy rodzaje oraz dwie formy z uwzględnieniem wzajemnych zależności

Źródło: Opracowanie własne z uwzględnieniem podziału M. Miki i D. Ptaszyckiej-Jackowskiej (2007).

Zamieszczony na rysunku nr 1 typ turystyka zdrowotna oznacza główny cel podróży, zaś wyróżnienie trzech rodzajów turystyki w ramach powyższego typu należy rozumieć jako cele szczegółowe między, którymi zachodzą określone związki. Turystykę medyczną należy rozumieć jako wyjazdy związane z procesem leczenia inwazyjnego w zakresie medycznym lub stomatologicznym. Część pacjentów może korzystać z dalszego, tańszego leczenia uzdrowiskowego, które zdefiniowano powyżej. Turystyka Wellness & Spa oznacza korzystanie z zabiegów podtrzymujących zdrowie i urodę, a w tym mogą mieścić się takie formy jak turystyka termalna (naturalne ciepłe wody geotermalne) lub klimatyczna czyli związana z walorami różnych klimatów. Turystyka Wellness & Spa wraz z wymienionymi wyżej formami może być związana także z leczeniem uzdrowiskowym

Wielu autorów (Krupa 2012, Kuchcik i wsp. 2013, Koźmiński i wsp. 2015) podkreśla perspektywę rozwoju turystyki zdrowotnej jako optymistyczne. Jednocześnie Mirek (2012) podkreśla konieczność włączenia rozwoju zrównoważonego jako determinanty prawidłowego rozwoju polskich uzdrowisk (Mirek 2012), a Sallmann (2010) zwraca uwagę na rosnące znaczenie Wellness&SPA. Bez żadnych wątpliwości ciągle wzrasta rola turystyki zdrowotnej w działaniach profilaktycznych na rzecz utrzymania dobrego stanu zdrowia fizycznego oraz psychicznego. Samorządy miejsco-

wości uzdrowiskowych oraz zakłady uzdrowiskowe powinny dążyć do coraz lepszego rozwoju infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, co sprzyja tworzeniu kuracjom optymalnych warunków wypoczynku i terapii. Ma to również ścisły związek z udostępnianiem walorów przyrodniczych, kulturowych oraz terapeutycznych miejscowości uzdrowiskowej. Mając na uwadze powyżej zarysowane względy wydaje się sensownym zadaniem podjęcie próby uporządkowania wiedzy związanej z systematyką turystyki oraz z metodami i technikami leczenia uzdrowiskowego, co da asumpt do szerszej dyskusji w tym zakresie.

Metody i techniki leczenia uzdrowiskowego

W Polsce leczenie w uzdrowiskach jest uznawane za integralną część istniejącego systemu ochrony zdrowia. Tutaj następuje uzupełnianie metod leczenia stosowanego w szpitalach i klinikach poprzez wykorzystywanie lub wzmacnianie działania siły natury. Uzdrowiska charakteryzują się specyfiką zarówno metod i form leczenia uzależnioną od naturalnych zasobów leczniczych oraz od infrastruktury uzdrowiskowej. W uzdrowiskach zwykle następuje komplementarne wykorzystywanie metod leczniczych z zachowaniem priorytetu wobec naturalnych czynników leczniczych.

Na rysunku nr 2 przedstawiono uporządkowane zestawienie metod i technik stosowanych w lecznictwie uzdrowiskowym. Zebrany tu

materiał w literaturze jest zwykle przedstawiany w postaci wycinkowej, czyli słabo ujętej w systemowy podział. Ogółem wyodrębniono dziesięć metod i jeszcze więcej technik lecznictwa uzdrowiskowego. Tymczasem w opracowaniu Ponikowskiej (2001) znalazło się aż trzynaście metod spośród których peloidoterapię i terenoterapię na rys. 1 zamieszczono wśród technik leczenia. W niniejszym opracowaniu terenoterapia jest również techniką leczenia wykorzystywaną w takich metodach jak: klimatoterapia, kinezyterapia i psychoterapia.

Do metody określanej jako klimatoterapia zaliczono trzy techniki, a mianowicie: helioterapię, aeroterapię i talasoterapię (rys. 2). W tym przypadku techniki w zasadzie mogą nakładać się na siebie. Przykładem jest talasoterapia (czynnik morski) gdzie jednocześnie można stosować takie techniki jak inhalacje, aeroterapia, helioterapia albo jeszcze dołączyć kąpiel czy też brodzenie w morzu.

W przypadku metody określonej jako balneoterapia wyróżniono trzy rodzaje stosowanych środków (mineralne wody, peloidy, gazy lecznicze) oraz liczne techniki przypisane każdemu z nich. W balneoterapii do użytku wewnętrznego i zewnętrznego wykorzystywana jest woda o różnej temperaturze, składzie chemicznym, ciśnieniu i pochodzeniu. Zabiegi wykonywane tą metodą służą zarówno do oddziaływania leczniczego jak też profilaktycznego (rys.2).

Poprzez metodę hydroterapii należy rozumieć wykorzystywanie wody o różnej temperaturze, różnym składzie chemicznym i ciśnieniu do zabiegów leczniczych i profilaktycznych. Są to zwykle techniki polewania, kąpeli, pocierania, okładów, kompresów i hydromasaży. Znane są kąpiele solankowe, perełkowe, aromatyczne, a także natryski i hydromasaże (Mirek 2010).

Kinezyterapia obejmuje techniki leczenia ruchem, wyróżniono tutaj wiele technik, które mogą się na siebie nakładać. Podczas marszów i biegów możliwe jest połączenie kinezyterapii z klimatoterapią oraz techniką terenoterapii (rys. 2). Lebie-dzińska i Czaja (2008) podkreślają, że sprawność fizyczna i umysłowa oraz stan zdrowia człowieka w znacznym stopniu zależą od aktywności fizycznej, stąd warto przywiązywać dużą wagę do wyżej omawianej metody. Kinezyterapię można łączyć podczas marszów i biegów z klimatoterapią oraz techniką terenoterapii, albo z metodą psychoterapii.

Fizykoterapia oznacza stosowanie różnych form energii w celach rehabilitacyjnych i profilaktycznych. W ramach tej metody wyróżniane są trzy techniki: elektroterapia, termoterapia oraz światłoterapia (rys. 2). Zasadniczym zadaniem stosowania tej metody jest usuwanie procesów chorobowych lub ich następstw oraz zapobieganie nowotworom (rys. 2). Warto tu podkreślić, że w ramach omawianej metody dość powszechnie stosowana jest technika termoterapii, co oznacza nagrzewanie orga-

nizmu (kąpiele, sauny, parafina) oraz schładzanie zimną wodą, śniegiem. Kolejną techniką jest krioterapia, co oznacza krótkotrwałe zastosowanie temperatur poniżej 0°C.

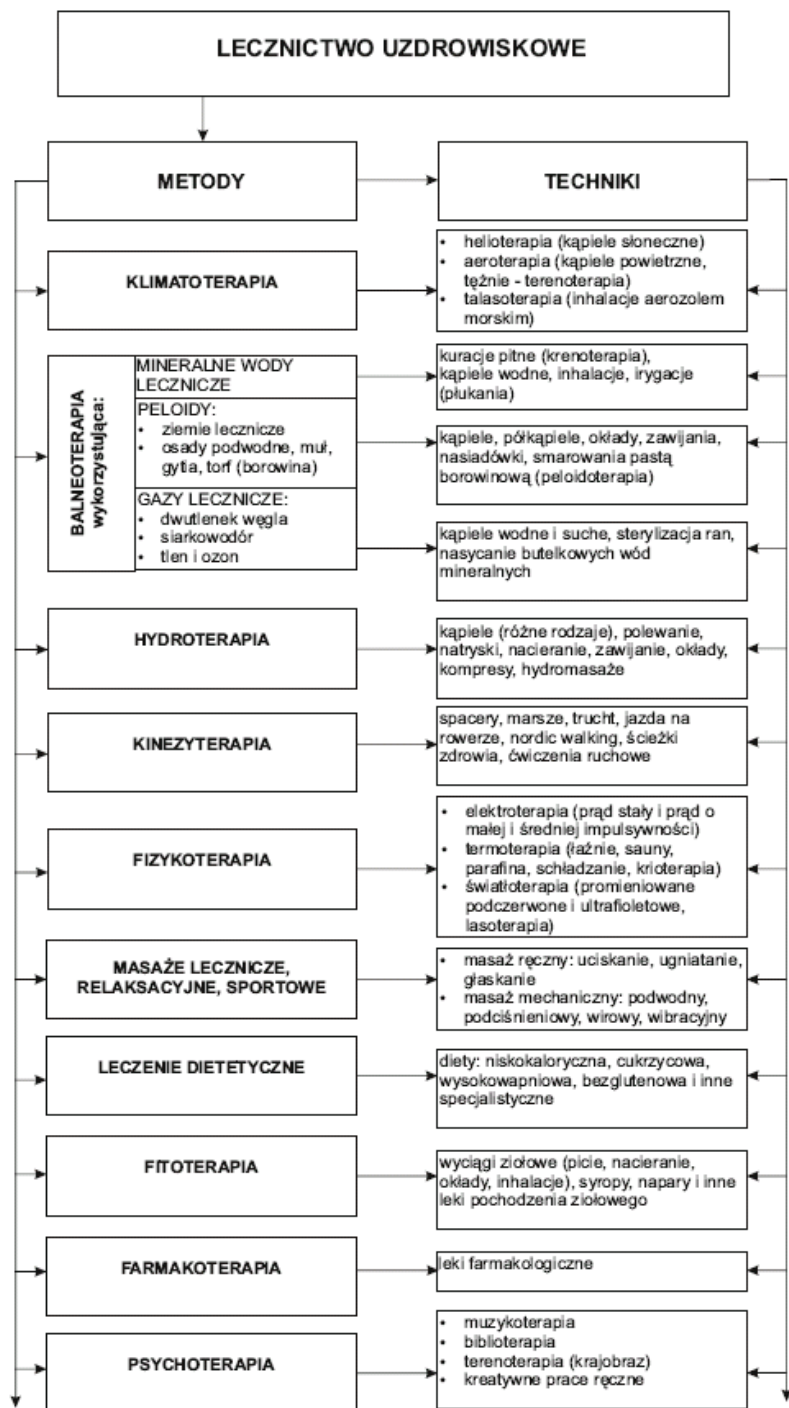
Bardzo starą metodą jest masaż leczniczy. Wyróżniamy masaże lecznicze, relaksacyjne i sportowe. Poza tym można wyróżnić masaż ręczny i mechaniczny jako zobrazowanie techniki masażu.

Leczenie dietetyczne w uzdrowiskach obsługiwane jest przez wyszkolonych kucharzy, dietetyków i lekarzy. Bardzo ważne jest kształcenie kadr dobrze przygotowanych do stosowania tej metody w leczeniu uzdrowiskowym. Warto jeszcze wspomnieć o istnieniu wielu technik żywienia dietetycznego (rys. 2). Lewandowski (2004) pisze, że zdrowe żywienie jest ciągle słabo doceniane przez społeczność międzynarodową.

Fitoterapia oznacza uzupełnianie leczenia uzdrowiskowego preparatami pochodzenia roślinnego. Natomiast poprzez farmakoterapię należy rozumieć leczenie lekami syntetycznymi, które kuracjom nie są przypisane na stałe. Psychoterapia jest bardzo ważną metodą leczenia chociaż nie zawsze docenianą. Jest to uzupełniające leczenie dobrze dobraną muzyką (muzykoterapia), zajmowanie się czytaniem książek (biblioterapia), pracami ręcznymi lub nawet stosowanie terenoterapii (rys 1).

Podsumowanie

W działaniach na rzecz nauki, gospodarki i funkcji regulacyjnej prawa bardzo ważnym zagadnieniem jest ujednoczenie i teoretyczne uporządkowanie wiedzy. Bez zdefiniowania zjawiska lub rzeczy nie jest możliwe przeprowadzenie odpowiednich regulacji prawnych. Stąd w niniejszym opracowaniu podjęto próbę klasyfikacji stosowanych metod leczenia uzdrowiskowego. Wyodrębniono 10 metod i przypisano im odpowiednie techniki. Warto wspomnieć, że słowo weszło na miejsce znanego w literaturze słowa „formy” i jest to zmiana zdecydowanie zgodna z metodologią naukową. Sam sposób podziału stosowanych metod lecznictwa uzdrowiskowego jest tylko przemyślaną propozycją, którą zawsze można doskonalić. Bardzo podobnie należy traktować zaproponowaną tutaj wycinkową systematykę turystyki.

Rys. 2. Metody i techniki lecznictwa uzdrowiskowego

Źródło: opracowanie własne.

Piśmiennictwo

- Gaworecki W., 2007. Turystyka. PTE, Warszawa, s. 19-32.
- Jojczyk S., 2011. Etyka turystyki uzdrowiskowej, w: Boruszczak M. (red.) Turystyka zdrowotna i uzdrowiskowa. Wyd. WSTiH w Gdańsku, s. 256.
- Kozłowski A. Turystyka uzdrowiskowa istotnym elementem działalności polskich uzdrowisk. XIII Kongres Uzdrowisk Polskich 30.09. – 03.10.2004 r., Nałęczów, s. 16.
- Koźmiński Cz., Michalska B., Szczepanowska E., Górnik K., Marks R., 2013. Zarys turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej. Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, s. 163-193.
- Krupa W., 2012. Przyszłość lecznictwa uzdrowiskowego. Monografia Kongresu Uzdrowisk Polskich, Szczawnica, s. 74.
- Kuchcik M., Błażejczyk K., Szymd J., Milewski P., Błażejczyk A, Baranowski J., 2013. Potencjał leczniczy klimatu Polski. Wyd. Akademickie SEDNO, Warszawa, s. 11.
- Lebiedzińska A., Czaja J., 2008. Aktywność fizyczna jako element prozdrowotnego stylu życia, w: Gaworecki W., Mroczynski Z. (red.) Turystyka i sport dla wszystkich w promocji zdrowego stylu życia. Wyd. WSTiH w Gdańsku, s. 534.
- Lewan M., 2004. Zarys dziejów turystyki w Polsce. Wyd. Proksenia, Kraków, s. 70.
- Lewandowski H., 2011. Rola gastro-nomii w leczeniu uzdrowiskowym, w: Boruczek M. (red.) Turystyka zdrowotna i uzdrowiskowa. Wyd. WSTiH w Gdańsku, s. 136-147.
- Mika M., Ptaszycka-Jackowska D., 2007. Formy turystyki zdrowotnej, w: Kurek W. (red.) Turystyka. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Mirek J., 2010. Wody lecznicze w Polsce i ich wykorzystanie w lecznictwie uzdrowiskowym, w: Szromek A. (red.) Uzdrowiska i ich znaczenie w gospodarce turystycznej. Wyd. Proksenia, Kraków, s. 188-193.
- Mirek J., 2012. Zrównoważony rozwój turystyki jako determinanta funkcjonowania polskich uzdrowisk, w: Szromek A. (red.) Uzdrowiska i ich funkcja turystyczno-lecznicza. Wyd. Proksenia, Kraków, s. 78.
- Ponikowska I., 2001. Podstawy kliniczne balneologii i medycyny fizykalnej. „Służba zdrowia”, nr 63-66.
- Romaniuk P., 2010. Rola produktu uzdrowiskowego w polskim systemie zdrowotnym, w: Szromek A. (red.) Uzdrowiska i ich znaczenie w gospodarce turystycznej. Wyd. Proksenia, Kraków, s. 167-175.
- Salmann N., 2010. Megatrend Wellness & SPA dla rynku usług wolnego czasu i hotelarstwa w XXI wieku. Wyd. Polska Akademia Gościnności, Kraków, s. 32-65.
- Soliński T., Krupa J., 2011. Uwarunkowania innowacyjnego rozwoju uzdrowisk. Wyd. WSiLz w Rzeszowie, s. 107-108.

REFERATY

prof. dr hab. Bogusław Sawicki, Katedra Turystyki i Rekreacji,
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Zarys historii uzdrowiska na Sławinku w Lublinie

Streszczenie

W kulturoznawstwie tradycja pełni niezwykle ważną rolę, dlatego warto wracać do słabo znanych wycinków historii. Uzdrowisko we wsi Sławinek leżącej 4 km od Lublina funkcjonowało od drugiego dziesięciolecia XIX wieku, a jego agonia nastąpiła po roku 1945. Obecnie Sławinek jest dzielnicą Lublina. Staraniem władz Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej od roku 1974 na terenie dawne-

go uzdrowiska funkcjonuje Ogród Botaniczny. Po sąsiedzku od roku 2015 przyjmuje gości 3-gwiazdkowy hotel Royal Botanik.

Celem tego opracowania jest zwrócenie uwagi na słabo znaną historię uzdrowiska na Sławinku, która zawsze spletała się z Lublinem, bowiem nawet 196 lat temu pensjonariusze przybywali do lekarzy lubelskich. Być może obecnie warto spojrzeć na nowo na ten wycinek

dziejów i wykorzystać tą wiedzę w rozwoju lokalnego, a może i regionalnego produktu turystycznego.

Słowa kluczowe: historia, uzdrowisko, Sławinek, Lublin

Summary

Tradition plays a very important role in human life, so you should go back to the little-known historical facts. The health resort in the village Sławinek, which is 4 km from Lublin and functioned since 1860. His downfall came after 1945. Currently Sławinek is a district of Lublin. Thanks to the efforts Authorities of Maria Curie-Skłodowska University (UMCS) in Lublin in 1974 in this grounds organized The Botanical Garden. In the neighborhood there is Hotel Royal Botanica***.

The aim of this study is to draw attention to the poor known history of the resort town Sławinek, which has always been associated with Lublin, because even 196 years ago, a boarder flocked to doctors from Lublin. Perhaps now you want to look at a new section on the history and use this knowledge in the development of local and possibly regional tourism product.

Keywords: history, spa, Sławinek, Lublin

Wstęp

Historia uzdrowisk na świecie sięga aż do starożytności (Grecja, Rzym), a prawdopodobnie jeszcze dalej. W Polsce nie mamy tradycji aż tak

głęboko osadzonej w przeszłości, ale według zachowanych zapisków najstarszym polskim uzdrowiskiem są Cieplice Śląskie-Zdrój (rok 1132), a z kronik Długosza wynika, że Królowa Jadwiga leczyła się w Busku-Zdroju słynącym wówczas z leczniczych wód. Najbardziej żywiołowo zaczęły powstawać uzdrowiska w Europie, a w tym w Polsce w XV i XVI wieku [Kozmiński i wsp., 2015; Łazarek i Łazarek, 2007]. Na przestrzeni dziejów wiele uzdrowisk nieprzerwanie budowało swoją tradycję, ale były też takie o których z różnych powodów zapomniano. W Polsce największa liczba uzdrowisk występuje w województwie dolnośląskim (11), a następnie w małopolskim (9). W województwie lubelskim do niedawna było tylko uzdrowisko w Nałęczowie, jednak staraniem lokalnego samorządu gminnego w roku 2002 utworzono drugie uzdrowisko w Krasnobrodzie [Antoszek, Sawicki, Sobczyk, 2006; Kowal, 2006] natomiast po dawnym uzdrowisku Sławinek koło Lublina pozostały zaledwie rozproszone wspomnienia literaturowe [Kozłowska-Szczęśna, 2000].

Z opracowania Kuchcik i wsp. [2013] wynika, że w kraju mamy dosyć duży potencjał tworzenia nowych uzdrowisk, jednak istnieje wiele barier wynikających głównie ze źle stanowionego prawa [Grzegorzewska Mischke, 2001]. Dotyczy to głównie ustawy z dnia 8 lipca 2005 o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach oraz gminach uzdrowiskowych, a także Rozporządzenia

Ministra Zdrowia z dnia 13 kwietnia 2006 r. W powyższym kontekście zapewne warto przypomnieć, że był czas kiedy w podlubelskiej wsi Sławinek także funkcjonował zakład uzdrowski, a jego zmierzch nastąpił dopiero po roku 1945.

Obecnie usługi uzdrowskie są traktowane jako produkt turystyczny i stanowią znaczny udział w gospodarce turystycznej, stąd warto poszukiwać wszelkich sposobów rozwoju i wsparcia dla tego działu gospodarki turystycznej.

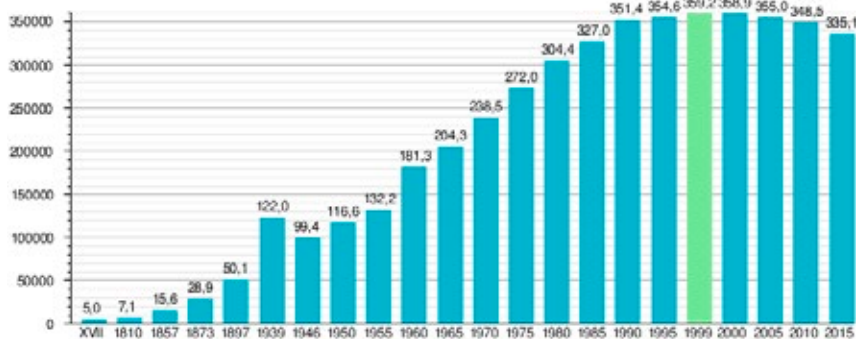
Cel i metodyka badań

Celem opracowania jest zebranie rozproszonej wiedzy o historii

sondażu diagnostycznego, a w tym technikę wywiadu bezpośredniego z ostatnimi żyjącymi świadkami funkcjonowania uzdrowska w okresie przedwojennym i podczas okupacji oraz jego dziejów po II wojnie światowej. Wykorzystano również metodę monograficzną zbierając już istniejące opracowania, które raczej należałoby nazwać zapiskami.

Ogólna charakterystyka Lublina

Dawna wieś Sławinek w obecnym czasie stanowi dzielnicę Lublina, stąd kilka zdań o tym mieście uczyni to opracowanie bardziej przejrzystym. Tak więc Lublin z małego XVII wiecznego miasteczka rozrósł się do miasta kilkuset tysięcy, chociaż

Rys.1. Liczba mieszkańców w Lublinie

Źródło: Bank danych regionalnych GUS., A. Jelonek, Dokumentacja geograficzna, zeszyt 3/4: Ludność miast i osiedli typu miejskiego na ziemiach Polski od 1810 do 1960

nieistniejącego już uzdrowska na Sławinku koło Lublina i poszerzenie tradycji funkcjonowania uzdrowsk na Lubelszczyźnie, a tym samym w Polsce.

Zastosowano tutaj metodę obserwacji (wizja lokalna), metodę

od roku 1999, na skutek upadku przemysłu, ciągle notowany jest spadek liczby mieszkańców (Rys. 1). Z geograficznego punktu widzenia leży na środkowym wschodzie Polski i poprzez przepływającą środkiem miasta rzekę Bystrycę jest podzie-

lone na dwie części zróżnicowane geologicznie i krajobrazowo. Lewobrzeżna część miasta zaliczana jest do Płaskowyżu Nałęczowskiego (bogata rzeźba terenu, lessowe wąwozy, głębokie doliny), natomiast Lublin prawobrzeżny leży na Płaskowyżu Świdnickim i Wyniosłości Giełczewskiej (rzeźba terenu bardziej płaska). Dwanaście kilometrów na północ od śródmieścia bierze początek Niż Polski.

Dawniej Lublin zaliczano do Małopolski, a administracyjnie do województwa sandomierskiego. Na skutek rozwoju gospodarczego oraz politycznego w roku 1474 stał się stolicą województwa lubelskiego. Obecnie pod względem liczby mieszkańców jest dziewiątym miastem w Polsce. W roku 1918 utworzono tu Katolicki Uniwersytet Lubelski, a w 1945 r. powstał Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej z którego wyłoniły się Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy i Politechnika. Poza tym obecnie jest tutaj około 10 prywatnych szkół wyższych. W szczytowym okresie rozwoju demograficznego było tu ponad 90 000 studentów. Warto również wspomnieć, że od roku 1930 do II wojny światowej w Lublinie działała żydowska szkoła wyższa „Jeszywas Chachmej Lublin”. Po odzyskaniu budynku tejże szkoły przez Warszawską Gminę Żydowską założono tu hotel, który już od dwóch lat działa pod nazwą „Hotel Ilan”.

Miasto ma bogatą historię, odnowioną starówkę i coraz bardziej stawia na turystykę. Od kilku lat

w pobliskim Świdniku funkcjonuje międzynarodowe lotnisko, skąd wylatują samoloty pasażerskie do Zachodniej i Południowej Europy.

Lublin przecinają trzy drogi krajowe i międzynarodowe:

- S12 (E373) z Piotrkowa trybunalskiego do Chełma i dalej przez graniczny Dorohusk na Ukrainę,
- S17 (E372) z Warszawy do Zamościa i dalej przez graniczne Hrebennie do Kijowa,
- S19 z Białegostoku do Rzeszowa.

Z Lublina do Warszawy jest 170 km i tyle samo kilometrów jest do Rzeszowa, a Sandomierz leży w odległości około 100 km.

Dzieje uzdrowiska na Sławinku

Pod koniec XVIII wieku Sławinek był wsią leżącą nad rzeką Czechówką, wpadającą do Bystrzycy, przy drodze bitej warszawsko-lubelskiej. Do starego miasta w Lublinie było stąd około 4 km. W kilku miejscach znajdowały się źródła, które zasilają miejscowe stawy i były wykorzystywane przez większą ludność do czerpania wody pitnej. Woda była żelazista, zbliżona składem do wód ze źródeł znajdujących się w pobliskim Nałęczowie. Początkowo o właściwościach zdrowotnych sławinkowskich wód źródłanych mówiono tylko wśród miejscowych wieśniaków. Sprawa nabrała nieco wagi, kiedy w roku 1920 przybył do Lublina dr Trojański z Krakowa i po usłyszeniu opowiadań o walorach tychże wód, pobrał próbki i przebadał je. Szczegółowe wyniki nie są znane lecz wiadomo,

że tenże Doktor usilnie namawiał ówczesnego właściciela majątku na Sławiku do wybudowania kilku obiektów umożliwiających uzdrowskie korzystanie z tych wód. Efektem tych działań było wybudowanie łaźni z czterema wannami. W roku 1824 dokładniejsze badania wód sławinkowskich przeprowadził asesor farmacji o nazwisku Hincz. Potem sławinkowskie wody badali jeszcze:

- 1856 r. – mgr farmacji Karpiński,
- 1873 r. – mgr nauk przyrodniczych Milicer,
- 1877 r. aptekarz wojskowy Palim,
- 1882 r. – mgr farmacji Orłowski.

Generalnie stwierdzono, że badane wody pod względem zawartości żelaza nie ustępują słynnym wodom w Spa i Pyrmont [Pajewski, 1891]

Pomimo wyżej wymienionych rekomendacji istniejący na Sławinku zakład kąpielowy rozwijał się słabo. W zasadzie rozkwit usług uzdrowskich został zapoczątkowany dopiero w latach 90-tych XIX wieku, poprzez działania ówczesnego właściciela Sławinka Stanisława Mądrkiewicza. Powstał wówczas obiekt uzdrowski z szesnastoma gabinetami wyposażonymi w wanny kąpielowe. Uzdrowsko Sławinek posiadało wtedy dwa źródła wody zdrojowej. Jedno wykorzystywano tylko do celów kąpielowych (wydajność 63 000 kwart na dobę) a drugie o nazwie „Kazimiera” służyło kuracjom tylko do czerpania wody zdrojowej. Poza tym było jeszcze jedno źródło zwykłej wody pitnej, które

Ryc. 1. Zakład wodolecznicy i restauracja, ilustracja z 1880 r.

Źródło: Kwiatkowski, 2010, s. 10.

Ryc. 2. Restauracje i sale zabaw

Źródło: Kwiatkowski, 2010, s. 12.

Ryc. 3. Łazienki w uzdrowsku Sławinek

Źródło: Kwiatkowski, 2010, s. 13.

zasilało miejscowe stawy. W tym czasie zaczęła powstawać bogatsza infrastruktura uzdrowska. Wybu-

Fot. 1. Willa „Rusałka” w uzdrowisku Sławinek

Źródło: www.rynkelubelski.pl

dowano dwie wille o nazwach „Urwiśko” i „Rusałka”. Do użytku oddano dosyć duży hotel, bowiem posiadał on 33 pokoje dla kuracjuszy, restaurację, bilard, salę balową i czytelnię z fortepianem do użytku dla gości. Zadbano również o miejscowy park i upiększenie stawów, co miało stanowić wygodę dla kuracjuszy oraz dodać splendoru uzdrowisku.

Na fotografii nr 1 uwidoczniiono willę „Rusałka” [Pajewski, 1891], zaś na rycinach nr 1,2 i 3 przedstawiono inne obiekty [Kwiatkowski, 2010].

W uzdrowisku Sławinek spośród naturalnych środków leczniczych stosowano kąpiele borowinowe i rzeczne, wody mineralne, mleko i serwatkę. Specjalizowano się w leczeniu niedokrwistości, błędnicy, chorobach kobiecych i nerwowych, a także zalecano pobyty osobom gnębionych chorobą lub ciężką pracą. Słabą stroną tego zakładu kąpielowego był ustawiczny brak miejscowego lekarza, stąd po poradę lekarską należało udać się do Lublina z którym trzy razy dziennie było połączenie omnibusem. [<http://polona.pl/item/14625635/0/>, marzec 2014].

Z wywiadów przeprowadzonych przez autora tej publikacji z mieszkańcami Sławinka i Lublina wynika,

Fot.2. Dworek Kościuszki. Źródło: Kwiatkowski, 2010.

że uzdrowisko Sławinek dobrze funkcjonowało w okresie międzywojennym, chociaż było niedoinwestowane i z tego powodu traciło kuracjuszy na rzecz lepiej rozwijającego się pobliskiego Nałęczowa. W okresie wojny istniejące na terenie uzdrowska obiekty były wykorzystywane przez Niemców, którzy zabawiali się w miejscowej restauracji, pijalni wód mineralnych i hotelu. Po roku 1945 obiekty uzdrowskowe były wykorzystywane jako mieszkania. Nikt nie inwestował w te nieruchomości, aż w końcu po wykwaterowaniu ostatnich mieszkańców z początkiem lat 60-tych zaczęły popadać w ruinę, do czego w znacznym stopniu przyczynili się okoliczni mieszkańcy. Podczas wywiadów kilka osób opowiadało, że jako uczniowie chodzili tutaj na węgry, jednak w połowie lat 60-tych były to już tylko fragmenty budynków uzdrowskowych.

Warto jeszcze wspomnieć, że w parku na Sławinku istniał dworek, który w XVIII wieku należał do Jana Nepomucena Kościuszki – stryja Tadeusza Kościuszki. Tadeusz tu wielokrotnie gościł. Pierwszy raz zajął tu w roku 1774 po powrocie ze studiów w Paryżu. Zapewne był tutaj częściej, ponieważ w majątku Sosnowica (60 km od Lublina) otrzymał posadę nauczyciela młodych szlachcianek a przy okazji zaprojektował tam istniejący do dzisiaj, bardzo ładny park. Praca ta zakończyła się niebył szczęśliwie, bowiem młody Tadeusz zakochał się ze wzajemnością w Ludwice Sosnowskiej, lecz zdaniem jej ojca był to megalians. Tak więc Kościuszko po nieudanej próbie porwania Ludwiki, przybył do stryja na Sławinek, gdzie podobno dosyć długo leczył się z tej miłości. Zapewne było to uczucie niezwykle trwałe, bowiem Ludwika utrzymywała z nim kontakty listowe do końca życia. Po

Fot.3. Ogród Botaniczny. Źródło: www.niecodziennik.mbp.lublin.pl

roku 1945 wspomniany dworek stał się także ruiną, w której miejscowe dzieci w roku 1960 znalazły na strychu części maszyny drukarskiej. Świadczy to o tym, że miała tu miejsce jakaś konspiracja lecz z perspektywy lat trudno ocenić szczegóły (wywiad autorski).

Ogród Botaniczny

Pomysł utworzenia Ogródu Botanicznego na terenie byłego uzdrowiska na Sławinku pojawił się wraz z utworzeniem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, jednak dopiero w roku 1958 uczelnia uzyskała prawo własności do 13 ha omawianego terenu. Zapewne brak właściciela między rokiem 1945 a 1958 znacznie przyczyniły się do dewastacji obiektów uzdrowiskowych jak i dworku Kościuszki. Najlepsze czasy dla planowanego „Ogródu Botanicznego

na Sławinku” przypadły wraz z wyborem prof. dr hab. Leopolda Seidlera na rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. To dzięki niemu od roku 1964 zaczęto inwestować w ten zdewastowany obszar, który udostępniono zwiedzającym w roku 1974. Wybudowano tu budynek na potrzeby administracyjne, szklarnię o powierzchni 1 000 m², a także dokonano rekonstrukcji „Dworka Kościuszki”(Fot.2). Obecnie „Ogród Botaniczny” jest chętnie odwiedzany zarówno przez mieszkańców jak też przez turystów (Fot. 3,4).

Zakończenie

Z wywiadu przeprowadzonego z prezesem lubelskiego MPWiK-u Sławomirem Matyjaszczykiem wynika, że zanik sławinkowskich źródeł wiązał się z wybudowaniem pobliskiego ujęcia wody dla Lublina, lecz

Fot.4. Ogród Botaniczny. Źródło: Kwiatkowski, 2010.

obecnie wodny lej depresyjny należy już do przeszłości. Podczas wywiadów wielu rozmówców także mówiło, że ujęcia wody pitnej spowodowały zanik przepływu w rzece Czechówce ocierającej się o tereny dawnego uzdrowiska, ale od około 10-15 lat znowu widać tam przepływającą wodę. Być może warto ponownie spojrzeć na to miejsce pod kątem odtworzenia uzdrowiska z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań, w tym znaczenia historycznego. Warto również wspomnieć, że w sąsiedztwie „Ogrodu Botanicznego” w roku 2015 oddano do użytku 3-gwiazdkowy hotel „Royal Bota-

nik”, co można byłoby wykorzystać do utworzenia nowego produktu turystycznego w Lublinie. W kilku książkach o Lublinie nie znalazła się nawet wzmianka o uzdrowisku na Sławinku [Denys 2010, Kociuba 2011, Racinowska i wsp. 1971]. Być może niniejsze opracowanie da asumpt do nadrobienia tego zaniedbania w kolejnych opisach dziejów Lublina lub opracowania monograficznego. Poza tym włączenie wspomnianej tu historii do promocji Ogrodu botanicznego i miasta Lublina także jest istotnym czynnikiem rozwoju turystyki.

Piśmiennictwo

Antoszek J., Sawicki B., Sobczyk W., 2006. Możliwości i szanse wykorzystania walorów uzdrowiskowych i turystycznych Krasnobrodu w warunkach zrównoważonego rozwoju [w:] Iwanek T. (red.). Turystyka uzdrowiskowa w gospodarce regionu i kraju. Wyd. Wyższej Szkoły Zarządzania, s. 128-129.

Bank danych regionalnych GUS.

Denys M., 2010. Lublin między wojnami: opowieść o życiu miasta 1918-1939. „Książki Młyn” Dom Wydawniczy Michał Koliński, Łódź.

Grzegorzewska Mischke E., 2011. Zdefiniowanie barier rozwoju uzdrowisk w Polsce [w:] Baruszcak M. (red.). Turystyka zdrowotna i zdrowi-

skowa. Wyd. WSTiH w Gdańsku, s. 59-67.

<http://polona.pl/item/14625635/0/>
marzec 2014.

Jelonek A., Dokumentacja geograficzna, zeszyt 3/4: Ludność miast i osiedli typu miejskiego na ziemiach Polski od 1810 do 1960.

Kociuba D., 2011. Rozwój przestrzeny i funkcjonalny od średniowiecza do współczesności. Wyd. Adam Marszałek, Toruń.

Kowal J., 2006. Polska turystyka uzdrowiskowa w liczbach – zasoby gospodarcze i tendencje rozwojowe. [w:] Iwanek T. (red.). Turystyka uzdrowiskowa w gospodarce regionu

i kraju. Wyd. Wyższej Szkoły Zarządzania, s. 153-154.

Kozłowska-Szczęсна T., 2000. Stan badań klimatu i bioklimatu uzdrowisk polskich. Wyd. IGiPZ, PAN, Warszawa, s. 14.

Koźmiński Cz., Michalska B., Szczepanowska E., Górnik K., 2015. Zarys turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej. Wyd. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, s. 24-25.

Kwiatkowski M., 2010. Ogród Botaniczny. Wyd. TAWA, Chełm.

Łazarek M., Łazarek R., 2007. Uzdrowiska w Europie. Teraźniejszość i rys historyczny. Wyd. WSS-P im. Wincenego Pola w Lublinie, s. 67.

Pajewski A., 1891. Nasze zdrojowiska i uzdrowiska. Sławinek. „Wędrowiec” nr 22, s. 314.

Racinowska L., Martyn M., Bielawski M., 1971. Lublin: wczoraj, dziś, jutro. Wyd. Artystyczno-Graficzne, Kraków.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz.U. Nr 80, poz. 565)

Ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych (Dz.U. z 13 czerwca 2012 r., poz. 651)

www.niecodziennik.mbp.lublin.pl
18.02.2016 r.

www.ryneklubelski.pl/2014/04/zrodlach-uzdrowisku-slawinku/
18.02.2016 r.

- CZŁONKOWIE SGU RP
- GMINY NIEZRZESZONE W SGU

